

CİNSİYET- SİYASAL KATILIM İLİŞKİSİ: SDÜ ÖRNEK OLAYI*

GENDER - POLITICAL PARTICIPATION RELATIONSHIP: SDU CASE

Doç. Dr. Hamza Bahadır ESER¹

Pınar SARIŞAHİN²

ÖZET

Siyasal katılım iktidarın meşruiyetini sağlamak için önemli bir araçtır. Bilindiği üzere siyasi katılım yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, gelir gibi birçok faktör tarafından etkilenmektedir. Bu faktörlerin içinde özellikle geçmişten bugüne tartışılan cinsiyet, özel bir öneme sahiptir. Cinsiyet temelinde, geleneksel toplum yapısı ve kadına atfedilen bazı olumsuz özellikler siyasi katılım davranışında farklılıklara sebep olmaktadır. Bu durum ve nedenleri birçok çalışmanın konusu olmuştur.

Çalışmanın amacı cinsiyet ve siyasi katılım arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada siyasi katılım bağımlı değişken, cinsiyet bağımsız değişkendir. Bu bağlamda çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 800 öğrenciye uygulanmıştır. Sonuç olarak bu değişkenler arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Erkek, Kadın, Oy Verme, Siyasi Katılım, Temsil.

JEL Sınıflandırma Kodları: D72, J16.

ABSTRACT

Political participation is an important tool for ensuring the legitimacy of the power. It is known that political participation is influenced by many factors such as age, gender, education, profession, income. Among these factors gender which has long been discussed has an especial importance. On the basis of gender, traditional society structure and some negative features which is attributed to women causes differences in political participation behavior. This case and its reasons have become subject of the a lot of study.

The aim of this study examines the relationship between political participation and gender. Political participation is dependent variable and gender is independent variable in this study. In this context, this study was applied between 800 students of the Suleyman Demirel University. As a result, a significant and positive relationship was found between these variables.

Keywords: Gender, Man, Woman, Voting, Political Participation, Representation.

JEL Classification Codes: D72, J16.

1. GİRİŞ

İlk insanın ortaya çıkışından bu yana insanoğlu birçok toplumsal ve siyasi evre geçirdi. Önceleri tek derdi günlük yaşam ihtiyaçlarını karşılamak olan insanoğlu, avcılık ve toplayıcılıkla uğraşıyordu. Vahşi hayat koşulları içerisinde güvenlik, beslenmeden sonra ikinci derecede önem arz ediyordu. Bu durum bir takım kurallar ile kişiler arasında hiyerarşinin doğmasına yol açtı. Bunun yanında, yerleşik hayata geçilmesi ile tarım ve ticaret gelişmiş, sonuç itibarıyla bu kurallar sisteminin bir hiyerarşi içerisinde, otorite (egemenlik) tarafından

* Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Pınar Sarışahin tarafından, Doç. Dr. H. Bahadır Eser'in danışmanlığında 2015 yılında tamamlanan, "Cinsiyet- Siyasi Katılım İlişkisi: SDÜ Örnek Olayı" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hamza.eser@gmail.com

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, pinarturks@hotmail.com

kullanımı zorunlu hale gelmiştir. Böylelikle toplum yaşamında monarşi, despotizm, aristokrasi, oligarşi gibi egemenlik şekilleri görülmeye başlanmıştır (Dahl, 2010: 18).

Önceleri halkın yönetime katılımı sınırlı düzeydeydi. Daha çok ayrıcalıklı kesimler bu hakkı kullanıyordu (Dahl, 2010: 21). Monarşiler ve demokratik olmayan diğer totaliter sistemlerde halka daha ziyade vergi vermek, askerlik yapmak zorunda olan, vatandaşlık görevleri yüklenilmiş “kullar” olarak bakılıyordu. İktidarın kaynağı olarak ise iktidarı vergileriyle finanse eden, sayısal çoğunluk olarak ona güç veren halk değil, Tanrı ya da ideolojiler kabul ediliyordu. İnsan hak ve hürriyetleri konusunda ilerlemeler, teknolojinin gelişmesi ve modernleşme ile birlikte dünyanın pek çok ülkesinde demokrasiler monarşilerin yerini almaya başladı ve bu süreçte iktidarın kaynağı da Tanrı ya da ideolojilerden halka doğru kaydı (Kapani, 2011: 74-80).

İktidarın kaynağının dinsel argümanlarla (Tanrıya dayandırılması) ve ideolojilerle açıklanmasından, halka dayandırılması sürecine geçiş yapılması, bir meşrulaştırma aracı olarak siyasal katılımın ve bunu gerçekleştirme yollarının önem kazanmasını sağlamıştır (Kızıldere, 2002: 10). Siyasal katılım, iktidarın meşruiyetinin kaynağı haline gelmiştir. Meşruluk ise Lipset’ in de ifade ettiği üzere “sistemin, mevcut siyasal kurumların, topluma en uygun kurumlar oldukları inancını oluşturmak ve bu inancı yaşatmak kabiliyetiyle ilgilidir.” Siyasi otoritenin gerçekten meşru olup olmadığı da toplumu ayırıştıran sorunları hangi yollarla çözdüğüyle ilgilidir (Lipset, 1964: 58). En basit düzeyde, ülkeyi yönetmeye talip olan kişilerin iktidarı elde etmesi, elde ettikten sonra da bunu muhafaza edebilmesi, halkın onları otorite olarak tanınmasına, sorunlarını onların çözebileceğine inanmasına, iktidarın yönetim anlayışında kendinden bir şeyler bulabilmesine ve buna katkıda bulunabilmesine bağlıdır. Bugün, modern demokrasilerin varlığını sürdürebilmesi bu ilkenin varlığına ve uygulanabilmesine bağlı durumdadır. Siyasal iktidarın ayakta kalabilmesi ve vatandaşlarca kabul görmesi, asgari düzeyde bile olsa katılım imkânları sağlamasında yatmaktadır (Çetin, 2003: 86).

İktidarı meşrulaştırma aracı olarak siyasal katılımın bu kadar önemli olması, dikkatleri nelerden etkilendiği konusuna çevirmiştir. Siyasal katılımı etkileyen birçok faktör olmakla birlikte, bunların içinde cinsiyet ayrı bir önem taşımaktadır. Cinsiyet kavramı tek başına değerlendirildiğinde biyolojik bir kavrammış gibi dursa da, zaman içerisinde toplumun kadın ve erkeğe yüklediği anlamlar bu kavramı salt biyolojik bir kavram olmaktan çıkarmış, kadın ve erkek için farklı davranış kalıpları ve cinsiyet rolleri oluşmasına neden olmuştur. Bu anlamda siyasal katılım davranışlarında da erkek ve kadın açısından farklılıklar tespit edilmiştir.

Erkek ve kadınların siyasal yaşama katılmalarındaki farklılığı ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, öncelikle siyasal katılım kavramı açıklanacak daha sonra cinsiyet siyasal katılım ilişkisini ele alan literatüre yer verilerek çalışmanın uygulama kısmına geçilecektir. Çalışmanın sonuç kısmında, elde edilen bulgular alanda daha önce yapılmış araştırma sonuçları ile karşılaştırmalara gidilerek değerlendirilmeye çalışılacaktır.

2. SİYASAL KATILIM, KAVRAM VE TANIM

Siyasal katılım kavramı siyaset bilimi yazınına girdiği ilk günden bu yana siyasal bilimciler için popülerliğini korumuş ve birçok araştırmaya konu olmuştur (Kalaycıoğlu, 1983: 9). Siyasal katılım kavramı ile ilgili siyaset bilimciler tarafından birçok tanım yapılmıştır. Demokrasilerin kabul görmesinde ve varlığını sürdürebilmesinde önemli bir yer teşkil eden bu ilkenin yeterince anlaşılabilmesi için siyasal bilimciler tarafından yapılmış tanımlarına yer vermek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Turan, siyasal katılımı açıklarken toplumsal yaşamı etkileyen dinamiklerden faydalanmıştır. Sanayileşme ve ticaretin artmasıyla birlikte şehirlere göç artmış, bireylerin yaşam tarzları değişmiştir. Şehirleşme ile birlikte iletişim olanakları ve okuryazarlık oranında artış görülmüştür. Aynı tür işlerde çalışan, çıkarları, ihtiyaçları ortak olan, aynı gelecek kaygısını paylaşan ve kendilerini diğer gurup ya da kişilerden farklı gören toplulukların ortaya çıkmasıyla sosyal sınıflar oluşmuştur. Bu sosyal sınıfların kendileriyle ilgili karar alma süreçlerine katılmak için mücadeleye girmesi sonucunda siyasete katılım süreci başlamıştır. Turan, siyaset olgusunu daha iyi anlayabilmek için siyasal katılım tanımı yapılırken kişilerin, siyasal olana duydukları ilgi, siyasal olana ilişkin bilgi düzeyleri ve siyasal tutumlarının da göz önünde tutulmasının gerekliliğini ifade eder (Turan, 1986: 67-69).

Taşdelen’ e göre siyasal katılım kavramı, vatandaşların siyasi hayatta aktif ve karar alma sürecinde etkili olacak şekilde; mahalli ve ulusal düzeyde bilgi sahibi olması, tutum geliştirerek, davranışlarda bulunması anlamına gelmektedir (Taşdelen, 2011: 166). Aydın’ a göre ise siyasal katılım, “yönetilenlerin yönetim sürecine etkileri” anlamına gelmektedir. Aydın, halkın yönetim üzerindeki etkisini modern bir tavır olarak nitelemektedir ve bu tavrın siyasetin doğasında meydana gelen değişikliklerle ilgili olduğunu düşünmektedir (Aydın, 2006: 172).

Barber, katılımın güçlü demokrasiye bağlı ve evrensel bir ilke olduğunu, bu ilke sayesinde bireyin kendinin siyasetçisi olduğunu iddia etmektedir. Ona göre yurttaşlar, katılımcı siyasetle tanımlanan güçlü demokraside, temel siyasaların belirlenmesinde güçlü bir konuma sahiptirler. Bu konumları ile bireyler kendi kendini yönetmektedirler. Katılımı da bu bağlamda tanımlayan Barber, kavramı “biz duygusuyla hareket eden kitlelerin birtakım olguları birlikte paylaşması, tartışması ve birbirine katkıda bulunması” olarak yorumlar (Barber, 1995: 195-200).

Özkan da siyasal katılım kavramını katılımcı demokrasi bağlamında ele almıştır. Ona göre katılımcı demokrasi yaklaşımında, klasik demokrasi anlayışından farklı olarak, halk siyasete katılabilmek adına çok daha fazla yol ve seçenek kullanabilmektedir. Bireyler, katılımcı demokraside kendileriyle ilgili olan ve kendilerini bağlayan karar süreçlerine katılma imkânı bulabilmektedir (Özkan, 2004: 90). Özkan, siyasal katılımı, “bireysel özgürlüğü artıran ve eşitliği sağlayan bir araç” olarak nitelendirmektedir. Zira siyasal katılım sayesinde bireyler siyasal otorite karşısında kendilerini güçlü ve daha eşit hissederler (Özkan, 2010: 213). Böylece demokrasi daha sağlam bir zemin kazanır. Kalaycıoğlu, siyasal katılımı bir siyasal davranış olarak ele alır. Ona göre siyasal katılım, siyasal sistem içerisinde yer alan bireylerin, siyasal karar vericilerin aldıkları kararların niteliklerini etkileyebilmek üzere ortaya koydukları davranış ve faaliyetleri ifade etmektedir. Yalnız, Kalaycıoğlu burada ortaya koyulan davranışın sıradan bir davranış olmadığını altını çizer. Siyasal toplumun üyesi olan birey, siyasi otoritenin alacağı kararlar ile kendi çıkarları arasında bir bağ kurup, bilinçli bir şekilde kendi lehine kararlar aldırma için, önel davranışlarda bulunur (Kalaycıoğlu, 1984: 199-200). Kalaycıoğlu'nun ifadesiyle, “bu davranış düşünsel süreçlerin etkisi altında oluşan özgür ve özgün iradeye dayalı bireysel bir eylem”dir (Kalaycıoğlu, 2013: 1).

Kapani'ye göre siyasal katılım, siyasal toplum içinde yer alan bireylerin diğer bir ifade ile vatandaşların, siyasal sistem karşısındaki, konumlandırılmalarını, geliştirdikleri tutum ve davranışlarını şekillendiren bir kavramı ifade etmektedir. Kapani, siyasal katılımın sadece oy vermeye sınırlanamayacağını, politik ilgiden (çeşitli düzeylerde), politik eylemlere kadar geniş bir yelpaze içinde çeşitli tutum ve faaliyetleri kapsadığını ifade eder (Kapani, 2011: 144). Kışlalı'ya göre siyasal katılım, vatandaşların devletin farklı düzeylerdeki icraatlarını etkileme fiilidir. Kışlalı, siyasal katılımın bir toplumda ne kadar etkin ve yaygın olduğuna bakılarak, çağdaş demokrasilerin gelişmişliğinin ölçülebileceğini savunur (Kışlalı, 2006: 219).

Nie, Verba ve Converse siyasal katılımı, “vatandaşların hükümet yetkililerinin seçimini ve onların yaptıkları işleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemek amacıyla giriştikleri yasal eylemler” olarak tarif etmişlerdir (Nie vd., 1989: 1). Dursun' a göre siyasal katılım, siyasal toplumun üyelerinin, yerel ve ulusal yöneticileri belirleme ve onların, seçmenlerin talep ve çıkarları doğrultusunda karar almalarını sağlamaya yönelik sergiledikleri her türlü davranış ve eylemlerdir (Dursun, 2012: 234). Baykal da siyasal katılımı siyasal bir davranış olarak ele alır. Ona göre “siyasal davranışlar sadece organizmanın tabi olduğu, siyasal dürtüler ile sahip olduğu siyasal ön yönelimlerin bir fonksiyonu halinde ortaya çıkar.” Baykal, sosyal davranış özelliklerinin, siyasal davranışlar için de geçerli olduğunu iddia eder. Bu iddiaya göre, toplumsal hayatta aktif olan kişiler siyasal hayatta da aktiftirler ve yüksek siyasal katılım gösterirler (Baykal, 1970: 29-30).

Her ne kadar siyasal bilimciler tarafından yapılan siyasal katılım tanımları farklılık gösterse de temelde hareket noktası “bireylerin siyasi otoriteleri etkileme istekleri” olarak göze çarpmaktadır. Etkileme isteğinin gerçekleşebilmesi için de bireylerin buna inanmaları gerekmektedir. Dursun'un da belirttiği gibi siyasal otoritelerin alacağı kararların kendi geleceklerini etkileyeceğinin bilincinde olan vatandaşların oynayacakları roller ve ortaya koyacakları davranışlar ile siyasal sistem ve karar alma mekanizması üzerinde bir etki meydana getirebileceklerine inançları olması gerekmektedir. Aksi halde bireyler hiçbir eylem ve davranışta -dolayısıyla siyasal katılımında- bulunmayacaklardır (Dursun, 2012: 233).

3. SİYASAL KATILIM DÜZEYLERİ

İnsanların kişilik ya da karakterleri farklılık arz eder. Bu farklılıklardan ötürü yine insanların merakları, ilgi alanları ve aynı nesnelere, olaylara vermiş oldukları tepkilerde çeşitli düzeylerde farklılıklar görülmesi söz konusudur. Bireylerin hobi, iş vb. durumlarında olabilen ilgi ve katılım düzeyi farklılığı kendini siyasal katılım alanında da göstermektedir. Robert A. Dahl siyasal katılım boyutlarını merak, ilgi, bilgi ve harekete geçmek olarak sıralamıştır (Dahl, 1963: 56-57'den Aktaran: Baykal, 1970: 31). Boyutların her birinde katılma düzeyi farklı olacaktır. Bir konuyu sadece merak edenlerle bu konu hakkında bilgi sahibi olanların ve fiili olarak o konunun içinde yer almaya çalışanların katılım düzeyi elbette farklılık gösterecektir.

Milbrath siyasal katılım düzeylerini açıklarken ayrıntılı bir gruplandırma yolunu tercih etmiştir. Ona göre siyasal katılma düzeyleri izleyici, geçiş ve gladyatör faaliyetler şeklindedir. İzleyici faaliyetler, seçimden seçime oy vermek, bir partinin rozetini taşımak/üye olmak, bir kimseyi spesifik bir partiye oy kullanmaya ikna etmek, politik bir konu hakkında diyaloga girmek yada başlatmak, siyasal mesajları kabul etmek şeklinde sayılabilir. Milbrath geçiş faaliyetlerini, bir siyasal toplantıya, gösteriye, mitinge katılmak, bir parti veya adayın siyasal kampanyasını maddi olarak desteklemek, bir siyasal figür, lider veya devlet görevlisi ile ilişki kurmak olarak saymıştır. Son olarak gladyatör faaliyetler ise kamuda veya politik bir partide bir mevkii sahibi olmak, politik bir pozisyon için aday olmak, siyasal fon sağlamaya uğraşmak, bir siyasal karar alma toplantısına katılmak yoluyla siyasal partilerin yönetsel çalışmalarında bulunmak, siyasal partilerin seçim kampanyalarında görev almak olarak ifade edilmiştir (Milbrath, 1965: 18-19).

Verba ve Nie, Milbrath'ın bu sınıflandırmasına karşı bazı eleştiriler getirmişlerdir. Milbrath, çalışmalarında gladyatör faaliyetlerde bulunan kişilerin daha kolay olan izleyici ve geçiş faaliyetlerine katıldığına kesin gözüyle bakmıştır. Verba ve Nie, bu konunun tek boyutlu olarak ele alınamayacağını, sadece oy kullananlar ya da seçim kampanyalarına katılanlar olarak ayırmanın doğru olmayacağı kanısındadırlar. Onlara göre siyasal katılım için çok fazla sayıda seçenek vardır ve farklı dürtülere, özelliklere sahip vatandaşlar değişik yolları kullanabileceklerdir (Nie vd., 1989: 9). Kalaycıoğlu da Milbrath'ın sınıflandırmasına bazı eleştiriler getirmiştir. Ona göre, siyasal katılım eyleminin zorluk ya da kolaylık derecesi zaman ve mekâna göre değişiklik gösterebileceğinden, bir siyasal eylemi zor ya da kolay olarak saptamak zor olacaktır (Kalaycıoğlu, 1984: 204).

Birçok siyaset bilimci tarafından siyasal katılım düzeyleri belirlenirken, bireylerin seçimlere katılıp katılmamaları esas alınmışsa da, Baykal bu şekilde oluşturulacak bir tasnifin kaba ve yetersiz olacağı görüşünü savunmuştur. Bu tür bir ayırmada farklı siyasal katılım seviyelerinin elde edilemeyeceğini savunan Baykal, oy vermeyi aşan siyasal katılım faaliyetlerini; siyasal olayları izleme, siyasal olaylar hakkında tutum geliştirme, siyasal olayların içine karışma şeklinde sınıflandırmıştır. İzleme faaliyetleri içerisinde kitle iletişim araçları vasıtasıyla siyasal olayları izlemeyi, dinleyici olarak da parti kongre ve mitinglerine katılmayı sayan Baykal, bu faaliyetler içerisinde bulunan kişilerin siyasal katılımı gerçekleştirmekle birlikte daha çok "haber tüketicisi" konumunda olduklarını ifade etmiştir. Baykal'a göre bu kişiler içinde buldukları siyasal faaliyetleri siyasal tercihini yaymak amacıyla değil, daha ziyade siyasal olaylardan haberdar olmak için gerçekleştirirler (Baykal, 1970: 32-33).

Siyasal olaylar hakkında tavır takınmak, izleyici faaliyetinden daha yoğun olan bir katılım düzeyidir. Burada bireyler artık haberleri takip etmekle birlikte başkalarını etkileme amacı da güderler. Baykal'ın deyiimiyle belirli bir takım siyasal seçeneklerden yana ya da karşısında duruş sergileyebilirler. Bunu yaparken de çeşitli araçları kullanabilir, kimi zaman kitle iletişim araçları vasıtasıyla siyasal katılım faaliyetleri yapabilir, kimi zaman da kişisel temaslar yoluyla başkalarını etkileyebilirler (Baykal, 1970: 32-33). Bir örnekle açıklamak gerekirse, çevrenin korunmasıyla ilgilenen bir sivil toplum kuruluşu, çevreye zarar verecek bir idari kararın uygulanmasını engellemek amacıyla televizyona çıkabilir, mecliste lobi faaliyetlerinde bulunabilir ya da bire bir görüşme yoluyla politikacıları/idarecileri ikna etme yoluna girebilir. Bu şekilde haberdar oldukları bilgiyle/siyasal olayla ilgili olumlu veya olumsuz bir tavır alarak, bu durumu başkalarına açıklama ve ikna çabaları, izleyici faaliyetlerden daha yoğun olan tavır takınanların durumunu izah edebilir.

Şüphesiz Baykal'ın bu ayırımında en yüksek katılım düzeyini gösteren kesim -tıpkı Milbrath'ın gladyatör faaliyetlerinde bulunanlarda olduğu gibi- siyasal olayların içine karışanlardır. Bu kişiler, siyasal olayları takip eder, bunların karşısında bir tutum takınarak onları savunur veya karşısında olurlar. Buraya kadar tavır takınanlarla aynı özellikleri göstermesine karşın, asıl fark bu noktadan sonra ortaya çıkar. Olumlu veya olumsuz tavır takınan birey/bireyler siyasal derneklere, partilere üye olarak, bir siyasi partiden aday olarak, siyasal kampanyaların yürütülmesinde aktif olarak çalışarak, gösteri, miting ve yürüyüşlere katılarak siyasal olayların içine karışmış olurlar (Baykal, 1970: 34).

Baykal, bu tasnifin bireylerin dışı yansıyan hareketlerine bakılarak yapıldığını, fakat bunun altında psikolojik etkenlerin de yattığını savunur. Ona göre izleme, tavır takınma ya da siyasal olaylara karışma faaliyetlerinde bulunan bireylerin bu hareketlerinin altında psikolojik bir bağ mevcuttur (Baykal, 1970: 34). Gerçekten de bireyi salt ekonomik ya da siyasal bir varlık olarak düşünmek sığ kalacaktır. Sosyal bir varlık olarak birey, düşünce yapısıyla, ailesel ve çevresel faktörlerle, sosyal ve ekonomik hayatıyla, toplumdaki statüsüyle bir bütündür. Bunlardan bağımsız, salt davranışla ya da mesleğiyle tek yönlü olarak düşünmek eksik bir yaklaşım olacaktır (Gümüş, 2006: 36).

Siyasal katılım düzeyi ile ilgili olarak yapılan bir diğer sınıflandırma Verba ve Nie tarafından yapılmıştır. Verba ve Nie Amerika'da yapmış oldukları çalışmada katılımcıların siyasal katılım düzeylerini altı grupta toplamışlardır. Bunlar; politik sürece hiç katılmayanlar (bu düzeydeki bireyler politikayla hiç ilgilenmezler, oy bile vermezler), politik faaliyet olarak sadece oy kullananlar (taban olarak en geniş katılım düzeyi gösterilen faaliyet oy kullanmadır, vatandaşların birçoğu için siyasal katılım sadece oy kullanmaktan ibarettir), kişisel sınırlı katılımcılar (bu katılım düzeyindeki bireyler oy kullanmalarının yanında kişisel sorunlarına çözüm bulabilmek amacıyla özellikle memur kesimle bire bir ilişki kuran kimselerdir), topluluk düzeyinde katılımcılar (bu katılım düzeyindeki bireyler, oy kullanmalarının yanında kişisel sorunlarına çözüm bulabilmek amacıyla özellikle kamu hizmeti sunanlar ile bire bir ilişki kurma arayışına girerler), kampanyacılar (seçim kampanyalarında aktif olarak rol alan vatandaşları ifade eder), yukarıdaki tüm faaliyetlere katılarak ayrıca siyasal partilerde görev alanlar (Verba ve Nie, 1972: 82-95'ten Aktaran: Turan, 1986: 74).

Turan, Verba ve Nie' nin yapmış olduğu bu sınıflandırmanın evrensel olamayacağını savunur. Oy kullananların da kendi içinde farklılık taşıyabileceğini, kimilerinin uyarılmış oy kullanırken kimilerinin de otonom oy kullanabileceğini, hatta bunun siyasal modernleşmenin bir göstergesi olduğunu ifade eder. Benzer bir sorun "kampanyacılar"ın siyasal katılım düzeyiyle ilgili olarak karşımıza çıkar. Turan, bu çözümleme biriminin farklı siyasal sistemlerde farklı sonuçlar doğuracağını, ABD' deki sistem kampanya üzerine kurulu olduğu için bu gibi ülkelerde daha etkin olan kampanyacıların, Türkiye gibi partili hayatın sürekli olduğu toplumlarda çok etkili olamayacağını iddia eder (Turan, 1986: 75). Robert Dahl, siyasal katılım düzeyini tabakalaşma modeli ile açıklama yoluna gitmiştir. Siyasi katılımı dört tabakayla açıklayan Dahl, bunları sırasıyla *siyasi olmayan tabaka*, *siyasi tabaka*, *iktidar peşinde koşanlar* ve *iktidar olanlar* olarak saymıştır. Dahl, siyasi tabakayı da meraklılar, ilgilenenler, bilgi sahibi olanlar ve aktif olanlar olarak dörde ayırmıştır (Dahl, 1963: 95-101'den Akt.: Tatar, 1997: 105-106). Kapani, siyasal olmayan tabakayı, politik olaylara ilişkin merakı, ilgisi ve bilgisi olmayan hareketsiz kişiler, yani "ilgisizler" olarak yorumlamıştır. Fakat Kapani bu açıklamayı yaparken siyasal tabakalar arasında kesin bir sınır çizilemeyeceğini, politikaya karşı ilgisiz görünen birinin zaman zaman siyasal olaylara ilgi gösterdiğini, seçimlerde oy kullanabildiğini ifade etmiştir (Kapani, 2011: 147). Zira siyasal katılım herkes için aynı derecede önem arz etmez. Zaten bütün vatandaşların aynı davranışı sergilemesi de mümkün değildir. (Dursun, 2012: 236).

4. SİYASAL KATILIM CİNSİYET, EĞİTİM, GELİR İLİŞKİSİ

Bu başlık altında çalışmanın uygulama kısmında irdelenecek olan, cinsiyet, eğitim, gelir, siyasal katılım ilişkisi ele alınacaktır (Çalışmanın ana konusu olan cinsiyet siyasal katılım ilişkisi, müteakip bölümde, konuya ilişkin literatür kapsamında ayrıntılı olarak incelenecektir).

4.1. Cinsiyet

Cinsiyet, birçok hayat görüşünde olduğu gibi siyasal katılımda da etkili olan bir faktördür. Ülkenin toplumsal ve siyasal şartları, kadının eğitimden mahrum bırakılması, oy hakkı verilmeyişi gibi pek çok neden kadının siyasa yapım sürecinde aktif rol oynamasına engel olmaktadır (Yücekök, 1987: 28). Kadının dünyanın birçok ülkesinde seçme ve seçilme gibi siyasal haklarını geç elde etmesi, toplumda siyasetin erkek işi olduğuna dair yaygın bir kanaat olması ve bu kanaatin en çok kadınlar tarafından benimsenmesi, erkek ve kadınların toplumdan almış olduğu hayattaki rollerine dair eğitim, kadının uzunca bir süre siyasal hayatta etkisiz kalmasına neden olmuştur (Kahraman, 2012: 258-260; Baykal, 1970: 64). Birçok Avrupa ülkesinde kadınlara eşit oy hakkı uzun bir süre devam eden mücadelelerden sonra 19. yüzyılın sonları, 20. yüzyılın başlarında verilebilmiştir (Dinç, 2002: 38). Türkiye'de kadınlar, milletvekili seçme ve seçilme hakkını 5 Aralık 1934' de elde etmişlerdir (Tekin ve Okutan, 2011: 80). Bugün dünya kadınlarının çoğu siyasal temsil hakkını elde etmesine rağmen, ulusal meclislerdeki sandalye sayısı temel alındığında, kadın temsilci sayısı henüz yeterli seviyeye ulaşmamıştır (Dinç, 2002: 43). Çağdaş demokrasi ve modern toplumlarda katılım seviyesinin artması, siyasi otoritenin sağlam bir meşruiyet zeminine oturabilmesi için, dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların karar alma süreçlerine katılması oldukça önemlidir (Şahin, 2011: 1v). Ülkemizde son yıllarda böylesine önemli bir eksikliğin giderilmesine yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır.

Cinsiyet faktörü, siyasal katılımı etkilemekle birlikte, katılım türleri olarak baktığımızda bu farkın en çok oy verme dışındaki davranışlarda kendini hissettirdiği görülmektedir (Tatar, 2003: 348). Oy vermenin bireylerin toplumsal rolleriyle çelişen niteliğinin olmaması, oy vermek için fazla bir çabaya ihtiyaç duyulmaması ve özellikle küçük yerlerde görülen topluluk halinde davranma zorunluluğu gibi sebepler cinsiyet faktörünün bir

siyasal katılma faaliyeti olarak oy verme davranışını çok etkilemediğini göstermektedir (Kalaycıoğlu, 1983: 119). Doğan ve Göker' in 29 Mart 2009 yerel seçimler sonrası Elazığlı seçmenler üzerine yaptıkları araştırma sonucunda, kadınların seçim kampanyalarına katılma (ankette “seçim bürolarına uğrama sıklığı” ölçüt olarak alınmıştır) oranının erkeklere kıyasla daha düşük olmasına rağmen, kadınlarda oy verme davranışında belirgin bir farklılık görülmemiştir (Doğan ve Göker, 2010: 177-180). Bu başlık aşağıda cinsiyet siyasal katılım ilişkisini ele alan bölümde daha detaylı ele alınacaktır.

4.2. Eğitim

Eğitim, çok küçük yaştan başlayarak, bireylerin kendilerini sosyal, psikolojik ve siyasal olarak yetiştirdiği, etkileşime, değişime ve öğrenmeye açık olduğu bir süreçtir. Aileden çıktığı ilk andan itibaren bireyler ilköğretim, lise ve üniversite hayatı boyunca her bir eğitim döneminde toplumsallaşma süreçlerine paralel olarak çeşitli fikir ve tecrübeler edinirler. İleride icra etmek istediği meslekten, dünya görüşüne, siyasal görüşe kadar birçok fikri evrelerden geçerler ve bu evrelerde siyasal sosyalleşme sürecini de yaşarlar. Her bir öğretim döneminde edineceği bilgi ve tecrübe farklı olacağı için, kişilerin eğitim seviyelerine göre -hayatın bütün sosyal alanında olabileceği gibi- siyasal katılım düzeyleri de farklı olacaktır (Altan, 2011: 328).

Eğitim, bireyin siyasal yaşamına çok boyutlu olarak etki eder, yukarıda da ifade edildiği üzere kişilerin siyasal olarak toplumsallaşmasını sağlar. Siyasi kurumlar, devletin organları, siyasa yapım süreci, temel kurallarıyla ilk olarak burada öğrenilir. Siyasal konularda tutum ve davranış geliştirmenin temelleri burada atılır (Altan, 2011: 322-323). Özellikle eğitim sisteminin kişiye aktardığı sembol ve ideolojiler, “iyi vatandaş olma” görevi gibi duygular, ileride bireylerin takınacağı tutum ve davranışlara, siyasal hayatına dair ipuçları verir. Bunun yanında, kişilerin edineceği arkadaşlar, okulda almış olduğu görevler, girdiği kulüpler de siyasal yaşama katkıda bulunan diğer etkenlerdir. Kısacası, bireylerin siyasal hayata ilgi duyması ve siyasal yaşamın içinde olmak istemeye başlaması eğitim süreciyle başlar.

Katılımcı demokrasi kültürü ile kişilerin siyasal hayatta daha çok yer alabilme istekleri, öğrenim seviyesinin artmasıyla paralel bir gelişme gösterir. Halkın eğitim seviyesinin yüksek olmasının demokrasiyi yaşatma şansını artırdığı yönünde birçok araştırma bulunmaktadır. Yine yapılan araştırmalarda eğitim gören bireylerin ülkede muhalefete hoşgörüsü bakacakları, çok partili sistemi savunacakları, değişik inanç ve kültürlere daha sıcak bakacaklarına dair sonuçlar elde edilmiştir. Lipset, bu bulgular ışığında demokrasi için iyi bir eğitim seviyesinin neredeyse “zorunlu şart” olduğunu düşünmektedir (Lipset, 1964: 37-39).

Almond ve Verba'ya göre, diğer değişkenlerle karşılaştırıldığında eğitim, politik davranışın belirlenmesinde en önemli faktördür. Eğitimsiz veya sınırlı düzeyde eğitim almış kişilerin siyasal hayattaki rolü ile yükseköğrenim görmüş kişilerin rolü farklı olacaktır. Almond ve Verba, eğitimin siyasal davranışlar üzerindeki etkisini ortaya koyabilmek için karşılaştırmalı bir araştırma yapmışlardır. Beş ülkede, eğitilmiş ve eğitimsiz insanların politik davranışlarının inceleyen Almond ve Verba, eğitim seviyesi yüksek insanların, resmi siyasal organların birey üzerindeki etkisinden, politikadan ve seçim kampanyalarından eğitimsiz/az eğitilmişlere göre daha çok haberdar oldukları, siyasal konularda daha çok bilgi sahibi oldukları, yine politik konularda ilgi alanlarının daha geniş ve çeşitli olduğu, politik konuları daha çok konuştukları, sözkonusu konuları özgürce konuşabileceği geniş bir çevreye sahip oldukları, kendilerini, siyasal organları/hükümetleri etkileme yeterliliğine sahip gördükleri, organizasyonlarda/örgütlerde daha aktif yer aldıkları, sosyal çevresinde kendini ifade edebilecek güvene sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır (Almond ve Verba, 1989: 315-318):

Almond ve Verba'nın ulaştığı sonuçlara göre, araştırma yapılan beş ülkedeki siyasal kültür farklılıklarına rağmen eğitilmiş kişilerin bütün ülkelerdeki siyasal davranışları ve kazanımları aynıdır. Siyasal konularda bilgi sahibi olma, haberleri ve siyasal otoritenin aldığı kararları takip etme, bunlara etki edebilme, STK/politik örgütlerde aktif rol alma gibi davranışlar üst düzey katılım göstergeleridir. Almond ve Verba'nın çalışmasında, eğitimin objektif bir kıstas olarak, yüksek düzey katılımı sağlaması ve bireyleri bu yönde siyasal davranışlara sevk etmesi, siyasal katılım konusunda ne denli bir etkisi olduğunu gözler önüne serer. Kalaycıoğlu da bu görüşü destekleyerek, eğitimin bireylerin siyasal katılımını artırdığı gibi, siyasal etkinliğini de artırdığını savunur. Ona göre eğitilmiş insanlar; yurttaşlık bilincine sahiptirler ve siyasal katılmayı bir görev olarak görürler, siyasal kaynakları etkin kullanabilirler, iyi bir gelire sahip oldukları için topluma nüfuz edebilirler, bilişsel yeteneklere sahiptirler, çevresinde olup bitenlerden haberdardır, iyi bir gözlemcidirler, siyasal katılmanın daha zor ve karmaşık türlerini kullanabilirler (Kalaycıoğlu, 1983: 26-30).

Siyasal katılım-egitim arasındaki ilişkiye ülkemiz açısından bakıldığında, siyasal katılımdan kastın ne olduğu önemli hale gelir. Yapılan araştırmalarda, daha çok oy verme şeklinde görülen siyasal katılmada eğitimin

etkisinin olmadığı, eğitim seviyesinin düşük olduğu yerlerde bile yüksek katılım görüldüğü tespit edilmiştir. Fakat açikoturum, siyasal parti üyeliği, gösteri yürüyüşleri gibi üst düzey katılım yollarında eğitilmiş olmanın ortaya koyduğu fark yadsınamayacak boyutlardadır (Baykal, 1970: 60-62). Gümüş tarafından 2006 yılında Antalya seçmeni üzerine yapılan bir araştırmada, eğitim seviyesi yükseldikçe, siyasal parti üyeliği, siyasal parti faaliyetlerine katılma gibi üst düzey siyasal katılım türlerine yöneliminin arttığı gözlemlenmiştir (Gümüş, 2006: 64-65). Ülkemiz açısından ortaya çıkan sonuç, eğitim seviyesi düşük kimselerde daha çok oy verme düzeyinde bir katılım olduğunu gösterirken, eğitim seviyesi arttıkça katılım çeşitliliğinin arttığı yönündedir.

4.3. Gelir

Gelir, bireylerin yaşam kalitesini gösteren maddi bir ölçüttür. Gelir seviyesi yükseldikçe bireylerin yaşam standartları artar, hayatında yer alan sosyal ve siyasal aktiviteler de çeşitlenir. Lipset, demokrasi düzeyi ile gelir arasında bağ olduğunu iddia eder. Ona göre, az demokrat ülkelerde kişi başına düşen milli gelir, doktor ve motorlu araç sayısı, demokrat ülkelerdeki sayıdan daha azdır (Lipset, 1964: 36). Birçok siyaset bilimci de gelirle siyasal katılım arasında doğrudan bir bağ olduğunu ifade etmiştir. Buna göre, gelir durumu iyi ve yüksek statülü kimseler, siyasal hayatta daha faaldirler ve bu kimseler geliri durumu düşük kimselere göre daha yüksek katılım gösterirler. Fakat bu katılım farklılığı kendini daha çok siyasal parti ve gönüllü kuruluşlarda faal olma, propaganda faaliyetlerine katılma gibi üst düzey katılım türlerinde hissettirmektedir (Nie vd., 1989: 52; Çukurçayır, 2002: 74; Tatar, 1997: 136; Dursun, 2012: 242; Kışlalı, 2006: 224; Kalaycıoğlu, 1983: 32; Ayrıca bkz. Jörke, 2013: 143). Nitekim Duran'ın siyasal katılıma etki eden faktörler üzerine yapmış olduğu çalışmada ortaya çıkan, "gelir düzeyi yükseldikçe siyasete ilginin artarken, gelir düzeyi düşükçe bu ilginin yerini ekonomik kaygılara bırakması" bu tezi destekler niteliktedir (Duran, 2005: 150).

Gelir ve statü arttıkça, özellikle üst düzey katılım türlerinde artış olmasının birçok nedeni vardır. Öncelikle bu kişiler, genellikle iyi eğitim görmüş ve yüksek statülü kimseler oldukları için belirli bir sosyal çevreye sahiptirler. Bu sosyal çevre içerisinde toplumu ikna edecek, yönlendirecek bir güçleri vardır. Bürokrasisiyle yakın ilişkiler kurabilirler, ekonomik olarak siyasal parti kampanyalarını destekleyebilirler. Kitle iletişim araçlarından daha rahat faydalanabilmeleri, siyasal ilgi, siyasal etkinlik ve siyasal bilgi düzeylerinin yüksek olması da yüksek gelirli insanların katılımını artıran diğer faktörlerdir. Belirli bir iş çevresinde oldukları için, işiyle ilgili gelişmeleri yakından takip edebilmek, yasal ve idari süreçte daha etkin olabilmek gibi nedenlerle gelir seviyesi düşük kimselere göre siyasal karar alma süreçlerinde daha aktif olmak isterler (Kalaycıoğlu, 1983: 32-33).

Tatar, yüksek gelir- yüksek katılım, düşük gelir- düşük katılım ilişkisinin her şartta doğru olamayabileceğini savunur. Buna dayanak olarak da Malatya seçmeni üzerinde yapmış olduğu araştırma sonucunda oy verme, çevre ve memleket meselelerini konuşma gibi konularda gelirle katılım arasında bir ilişkinin bulunmamasını gösterir. Tatar, bununla birlikte faal katılım ile gelir arasında bir bağ olduğunu kabul eder; neden olarak da bu tür yüksek katılım faaliyetleri için bir miktar gelire ihtiyaç duyulduğunu savunur (Tatar, 1997: 136-137; 2003: 345).

5. CİNSİYET- SİYASAL KATILIM İLİŞKİSİ ÜZERİNE YAPILMIŞ ALAN ÇALIŞMALARI

Kadının siyasal hayatta erkekler kadar yer edinmemesi hem sosyal hem de siyaset bilimcilerin dikkatini çekmiş, bu konuda yapılan alan araştırmalarının önünü açmıştır. Bu konuda yapılan yerli ve yabancı çalışmaların çokluğu göze çarpmaktadır. Aşağıda bu çalışmalardan bazıları açıklanmaya çalışılacaktır.

Bugüne kadar olan araştırmalar genel olarak kadınların erkeklerden daha az siyasal katılım gösterdiği yönündedir. Kalaycıoğlu'nun (1983) Türkiye, Kenya ve Kore'den topladığı verilerle yapmış olduğu bir araştırmada, cinsiyet rollerinin siyasal katılımı etkileyen en önemli faktör olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Karşılaştırmalı olarak yapılan araştırmada, erkeklerin kadınlardan daha sık, daha az uyarılmış olarak ve daha çeşitli eylemlere başvurmak suretiyle siyasal yaşama katıldıkları gözlemlenmiştir (Kalaycıoğlu, 1983: 454-455). Almond ve Verba'nın (1989) 5 ülkede yapmış oldukları araştırmada kadınların erkeklerle göre siyasal katılıma daha az hazır oldukları sonucu ortaya çıkmıştır (Almond ve Verba, 1989: 135). Schlozman, Burns ve Verba'nın (1994) cinsiyet-siyasal katılım ilişkisini inceledikleri çalışmada genel olarak, erkeklerin kadınlara göre biraz daha fazla siyasette rol aldıkları bulunmuştur (Schlozman vd., 1994: 986) Verba, Burns ve Schlozman (1997). cinsiyet ve siyasal katılım ilişkisini inceledikleri bir diğer çalışmada, erkeklerin kadınlara oranla siyasal katılımının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Verba vd, 1997: 1069). Karp ve Banducci (2008) ülkelerin büyük bir çoğunluğunda, kadınlar ve erkekler arasında siyasal tutumlar ve siyasal katılım noktasında gözle

görüldüğü bir fark olduğunu bulmuştur. Çalışmada, kadınların siyasal katılımının düşük olduğu ancak bu katılım düzeyinin kadınların siyasal sistemlerde temsiline paralel olarak artabileceğini belirtmişlerdir (Karp ve Banducci, 2008: 113-114).

Cinsiyet etkeninin en yaygın siyasal katılım türü olan oy verme davranışını nasıl etkilediği ile ilgili olarak farklı sonuçlar ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmaların öne çıkanlarının sonuçlarına aşağıda kısaca değinilmiştir; Tekeli (1982), erkek ve kadın seçmenlerin seçime katılma eğilimleri üzerine yapmış olduğu bir araştırmada kadınların oy verme eğilimlerinin erkeklere oranla %13,5 daha düşük olduğu sonucunu bulsa da, (Tekeli, 1982: 245) diğer araştırmalar kadın ve erkek arasındaki siyasal katılım farkının en az oy verme davranışında olduğu yönündedir (Kalaycıoğlu, 1983: 119). Özyurt (2010) üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu araştırmada oy verme davranışında erkek ve kız öğrenciler arasında fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Özyurt, 2010: 299). Bunun yanında, seçime katılan kadınların erkeklerden daha fazla olduğuna dair çalışmalar da mevcuttur. Türkoğlu (1973), siyasal katılım çeşidi olarak oy verme davranışının kadınlarda daha çok görüldüğü sonucuna ulaşmıştır (Türkoğlu, 1973: 47).

Oy verme dışında kalan diğer siyasal katılım türlerinde, kadınların erkeklerin gerisinde olduğuna dair birçok araştırma mevcuttur. Bu çalışmaların öne çıkanları ise şu şekildedir; Çaha vd.'nin (1996) Kırıkkale il merkezinde siyasal parti üyeleri üzerinde yaptıkları araştırmada, rastgele olarak gidilen siyasal parti merkezlerinde sadece erkekler buldukları için araştırma kapsamına kadınlar dâhil edilememiş, sebep olarak da kadınların taşrada kamusal yaşamda aktif siyasetle uğraşmadıkları gösterilmiştir (Çaha vd., 1996: 63). TÜSİAD'ın (2001) yapmış olduğu araştırmanın sonucunda, kadınların oy verme davranışı dışında kalan siyasal tartışmalara ve toplantılara katılma, medyadan siyaseti takip etme, dilekçe ve başvuru hakkını kullanma, seçim faaliyetlerine katılma ve aktif siyaset yapma gibi siyasal katılım faaliyetlerinde erkeklerden oldukça geride olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. (TÜSİAD, 2001: 18) Kızılder, 2002 yılında Isparta ilinde kadın seçmenler üzerinde yapmış olduğu araştırmada, kadınların oy verme oranlarının yüksek olmasına rağmen, siyasal partiye üye olma, partilerin seçim faaliyetlerine katılma ya da kitle iletişim araçları yoluyla siyasal olayları takip etme gibi daha yoğun faaliyetlere sınırlı düzeyde katıldıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca eğitim seviyesi düşük kadınların sadece oy verme davranışını sergilediği sonucu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır (Kızılder, 2002: 85-86,101). Tatar'ın (2003) Malatya'da seçmenler üzerine yapmış olduğu araştırmada; siyasi telkin, toplantı, mitinge katılım, siyasi parti üyeliği gibi daha aktif siyasal katılım türlerinde cinsiyete göre farklılıklar tespit edilmiştir; Kadınların bu tür yoğun siyasal katılım faaliyetlerine erkeklerden daha az katılım gösterdikleri görülmüştür. Tatar, araştırmasında ortaya çıkan bulgulara dayanarak, kadınların siyasette var olabilmeleri ve rahat edebilmelerini, erkekleşmelerine ve ana-bacı olarak kalabilmelerine bağlı olduğunu iddia etmiştir (Tatar, 2003: 342). Yine Duran'ın (2005) Kütahya-Taşvanlı'da 320 kişi üzerinde yapmış olduğu araştırmada siyasal olaylarla ilgili konularda tartışma oranlarında erkeklerin oranı kadınlardan daha yüksek çıkmıştır (Duran, 2005: 150). Coffe ve Bolzendahl (2010) çalışmalarında siyasal katılımı cinsiyet farklılıklarını incelemişler ve kişisel aktivizm hareketlerinde (imza toplama, boykot etme vb.) kadınların erkeklere göre daha istekli olduğunu bulmuşlardır. Erkeklerin ise kadınlara oranla parti üyeliği, kolektif aktivizm ve siyasal iletişim konularında daha baskın olduğu görülmüştür (Coffe ve Bolzendahl, 2010: 330).

Kadınların aktif siyasal hayatta yer edinebilmesi ve konumlarını koruyabilmesi için, erkeklerden daha çok çaba sarf etmesi gerektiği gerçeği, araştırmaların bu yöne çevrilmesine neden olmuştur. Çadır'ın (2011) kadının siyasal yaşama katılmasında kadın kollarının rolü ile ilgili TBMM'de gurubu bulunan partiler üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada, kadın kollarının finansal özgürlüğü olmaması nedeniyle erkeklerin hâkim olduğu il-ilçe teşkilatlarından ihtiyaçları olan maddi desteği alabilmek için onlarla uyum içinde çalışmak zorunda oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Yine bu çalışmada, kadın kollarının kadın kimliğini değil siyasi parti kimliğini ön planda tuttıkları, kadın lehine de olsa başka siyasi partilerin kadın kollarıyla birlikte faaliyet yapmaya sıcak bakmadıkları anlaşılmıştır. Seçimlerde kadın aday sayısının çoğalmasında kadın kollarının aktif rol oynadığı, kadın sorunlarının siyasete taşınmasında, büyük çoğunluk kadın kollarının önemli olduğunu düşünmektedir. Kadın kolları üyelerinin çoğu, bu örgütlenmeye partinin bir yan kuruluşu olarak gereken önemin verilmediğini, bu yüzden konumunun yeniden düzenlenerek parti içi karar alma süreçlerinde katılımının sağlanması ve görev-yetkilerinin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırmadaki diğer önemli sonuçları; kadınların parti yönetim organlarında erkeklerle eşit temsil edilmeyi istemeleri, karar alma mekanizmalarında kendileri için özel önlem (kota) alınmasını ve seçilebilir listelerden aday gösterilmek istemeleri olarak sıralamak mümkündür (Çadır, 2011: 139-151).

Kadınlar ve erkeklerin siyasal ilgi ve bilgi düzeylerinin karşılaştırıldığı araştırmalar da cinsiyetin siyasal katılım üzerindeki etkisini açıklamada önem arz etmektedir. Bu bağlamda, Ozankaya'nın (1966) üniversite öğrencilerinin siyasal yönelimleri üzerine yapmış olduğu öncü araştırmada, kız öğrencilerin siyasal bilgi içerikli dergi ve gazetelerle siyasal nitelikli yazıları erkeklere kıyasla daha az okudukları, fakat erkeklerden daha fazla haber bültenlerini takip ettikleri ortaya çıkmıştır (Ozankaya, 1966: 104-109). Yine Ozankaya'nın (1971) ikisi Artvin ve ikisi Ankara'ya bağlı dört köyde yapmış olduğu araştırmada, kadınların siyasetle ilgili bilgi sahibi olmadıkları ve oy tercihlerini eşlerinin isteklerine göre yaptıkları ortaya çıkmıştır (Ozankaya, 1971: 39). Kışlalı (1976) siyasal tutumlarda kuşak ve cinsiyet etkenleri üzerine yapmış olduğu araştırmada, kadınlarda 1975 yılında yapılacak seçimlerden haberdar olmama oranının erkeklere kıyasla yüksek olduğu, yine parti amblemlerini tanımayan kadınların erkeklere göre yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmada kadınların siyasal ilgi ve bilgisizliğini gösteren başka bir sonuç sorulan sorular karşısında "bilmiyorum" cevabını erkeklere göre çok vermesidir. Örneğin en beğenmedikleri siyasal parti sorusuna erkeklerin %5,4'ü, kadınların ise %30,5'i "bilmiyorum" cevabını vermiştir (Kışlalı, 1976: 126,129). TÜSİAD'ın (2001) araştırmasında, seçim sistemine ilişkin bilgi düzeyinde kadınların erkeklere daha az bilgiye sahip olduğu, kadınların seçim sistemi ve siyasal partiler kanunu ile ilgili değişiklik tartışmalarından haberdarlık düzeyinin erkeklere geride olduğu ortaya çıkmıştır (TÜSİAD, 2001: 26,28). Mondak ve Anderson'un (2004) çalışmasında ise kadınlar ile erkekler arasında siyasal davranış ve siyasal katılımın birçok yönüyle farklılık gösterdiği görülmüştür. Ayrıca, erkeklerin siyasal ilgi ve yeterlilik düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Özellikle siyasal bilgi noktasında, erkeklerin bilgi düzeyleri diğer faktörlere (siyasal ilgi, siyasal yeterlilik) oranla neredeyse iki katına çıktığı görülmüştür. Araştırmacılar daha sonra ise iki çıkarımda bulunmuşlardır. İlk olarak, kadınlar ve erkekler arasındaki bu farkların oldukça yüksek bir oranda olduğunu belirtmişlerdir. İkinci olarak ise siyasal bilgi konusunda daha ayrıntılı ölçümlerin yapılmasını söylemişlerdir (Mondak ve Anderson, 2004: 509). Aydın ve Özbek (2004), ailenin seçmen davranışına etkisini üzerine yapmış oldukları bir araştırmada, kadın seçmenlerin anketlere siyaset bilmedikleri için cevap vermek istemediklerini, siyaset hakkında eşiyile ya da oğluyula konuşulması gerektiğini, konuya ilgisiz davrandıklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca bu araştırmanın sonucunda, kadınların oy vereceği partiyi belirlerken ailelerinden daha çok etkilendikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar bu durumun nedeni olarak, kadınların siyasetle daha az ilgilenmelerini ve siyaseti erkek işi olarak görmeleri olarak yorumlamışlardır (Aydın ve Özbek, 2004: 151,162). Genel kanaat, kadınların siyasal ilgi ve bilgi düzeylerinin erkeklere daha düşük olduğu yönünde ise de, bu durumun aksini iddia eden araştırmacılar da olmuştur. Menteşe (2014), Tunceli ilinde yapmış olduğu araştırmada kadınların siyasal kararları alırken erkeklere bağımsız aldıklarını ve siyasal bilgiye sahip olduklarını tespit etmiştir. Araştırmada ayrıca inanç ve siyasete ilgi arasında olumlu ilişki de bulunmuştur. Bu yörede yaşayan ve kendini alevi olarak tanımlayan kadınlar kendilerini muhafazakâr kesime göre daha özgür hissettiklerini ve siyasete girme konusunda cinsiyete dayalı ayırım yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Menteşe, bu yöredeki kadınların siyasete yoğun ilgi göstermelerini inanç ve muhafazakârlık ekseninde açıklamaya çalışmıştır. Ona göre "muhafazakâr ve milliyetçi toplumlarda kadının siyasetteki yeri ve önemi geri planda iken, liberal ve demokratik ülkelerde kadın siyasete çok daha yakındır. Yine bazı din ve inançlar kadının toplumsal ve siyasal olaylar içinde yer almasına kapalıdır" (Menteşe, 2014: 107-108).

Literatürde kadınların çalışıp çalışmaması, köyde veya kentte oturması, evli veya bekâr olmasına göre siyasal katılım faaliyetlerinde davranış farklılığı gösterdiğine dair çalışmalar da bulunmaktadır. Tekeli (1982) yaptığı araştırmada, çok genç ve çok yaşlı kadınların diğer kadınlara göre oy kullanmaya daha az eğilimli olduğunu, evlilerin seçimlere daha fazla katılırken, dul ve bekârların katılmama eğiliminde olduğunu tespit etmiştir. Araştırmada bekâr ve dul erkeklerin medeni durumlarının seçime katılmalarına herhangi bir engel teşkil etmemesine rağmen, kadınlar söz konusu olduğunda seçime katılmayanların çokluğu göze çarpmaktadır. Araştırmanın bir diğer sonucu, sosyoekonomik statüsü yüksek olan bekâr ve dul kadınların, düşük olan kadınlara kıyasla seçime katılma oranlarının yüksek olduğudur (Tekeli, 1982: 247-250). Tekeli'nin elde ettiği bu sonuç bize kadınların siyasal katılımında sosyoekonomik statüsünün medeni durumdan daha etkili olduğunu ve katılımı artırmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Kiriş'in (2006) "Kent ve Kıyıda Siyasal Katılma Biçimleri" üzerine yapmış olduğu araştırma sonucunda, köyde yaşayan kadınların tamamına yakınının (%93) siyasal gelişmelerle ilgilenmediği ortaya çıkmıştır. Kentteki siyasal gelişmelerle ilgilenmeyen kadınların oranları köydekilere kıyasla düşük çıkmakla birlikte, şehirdeki siyasal gelişmelerle ilgilenen toplam nüfusa göre düşük olduğu gözlemlenmiştir (Kiriş, 2006: 350). Tekin'in (2009) Isparta kadın seçmenleri üzerinde yapmış olduğu araştırmada, ev kadınlarının %51,6'sının eşleriyle, çalışan kadınların ise %26,8'inin eş veya aileleriyle aynı partiye oy verdikleri görülmüştür. Yine bu çalışmada herhangi bir siyasi partiye üye olan/aktif çalışanların hem çalışan hem de çalışmayan kadınlarda düşük olduğu sonucu tespit edilmiştir. Çalışan kadınların ilgi ve bilgi

seviyesi yüksek olmasına rağmen ev kadınlarının az da olsa çalışanlara göre siyasal hayatta daha aktif olduğu araştırmanın bir diğer sonucu olarak sunulmuştur (Tekin, 2009: 90-94).

Hem ülkemizde hem de dünya genelinde kadın temsilci sayısının düşük olması dikkatlerin bu yöne çevrilmesini ve bu olgunun nedenleri üzerine araştırmalar yapılmasına neden olmuştur. Deniz'in (2007) 22. Parlamento Dönemi kadın vekilleri üzerinde yapmış olduğu araştırmada, kadın vekillerin eğitim durumunun çok iyi seviyede ve dörtte birinin akademisyen olduğu göz önüne alındığında, kadının siyasal hayatta var olabilmesi için eğitimin çok önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Erkek vekillerde üniversite bitirmeyenlerin sayısı çok olduğu halde kadınlarda sadece bir kişinin üniversite mezunu olmadığı araştırmacı tarafından vurgulanmıştır. Bu çalışmada ayrıca kadın vekillerin sosyal statüsünün yüksek olduğu ve itibarı yüksek meslekleri icra ettikleri, bu bulguya dayanarak toplumun alt kesimindeki kadınların yasal engel olmamasına rağmen temsilci olamayacakları sonucuna ulaşılabileceği ifade edilmiştir. Kadın vekillerin çoğunda aile içerisinde geleneksel cinsiyet rollerinin olmadığı, politik konuların konuşulduğu, aile üyelerinin aktif siyasal hayatta içinde yer aldığı, çoğunun bir STK'ya üye olduğu görülmektedir. Görüşülen tüm vekiller kadınların yeterince temsil edilmediğini, bunun sebebi olarak da, eğitimsizliği, ekonomik güçsüzlüğü, erkek egemen toplumsal yapıyı, toplumsal cinsiyet rollerini göstermişlerdir. Delegation ve milletvekili seçimlerinde kadınların erkekler tarafından engellendiği, il ve ilçelerde kadınların önünün kapatıldığı, kadınlara ayrımcı davranıldığını, kadının siyasette olabilmesi için kotanın mecburi olduğunu ifade etmişlerdir (Deniz, 2007: 8-12). Deniz'in araştırmasında bulmuş olduğu sonuç, Tekeli'nin ifade ettiği gibi, ülkemizde kadın temsilci olabilmek için "seçkinin de seçkini" niteliklere sahip olunması gerektiği tezini pekiştirir niteliktedir.

Kadın erkek arasındaki politik davranışların farklılaşmasında kuşkusuz edinilen cinsiyet rollerinin etkisi vardır. Bu bağlamda geleneksel cinsiyet rollerinin erkekler ve kadınlar tarafından nasıl ve ne düzeyde algılandığına dair çalışmalar da mevcuttur. Ersoy tarafından yapılan çalışmada, erkeklerin geleneklerine kadınlara göre daha bağlı olduğu, eğitim arttıkça kadınlarda geleneklere bağlılığın çok azaldığı erkeklerde ise az azaldığı ortaya çıkmıştır. Kişilerin kendilerini nasıl tanımladıkları ile ileride nasıl bir tutum ve davranışta bulunacağı arasında bir bağ olduğu düşünüldüğünde, deneklerin araştırmadaki sorulara verdikleri cevaplar önem arz etmektedir. Araştırmada, "kadın yapacakları için kocasından izin alır" fikrine erkekler kadınlardan daha fazla katılmakta, kadınlarda yaş ilerledikçe bu fikre katılmama oranı artmakta, gelir seviyesi arttıkça hem erkeklerde hem de kadınlarda katılmama oranı artmaktadır. Eğitimli kadınların eğitimsiz kadınlara ve eğitimli erkeklerle göre "evde erkek kadından üstündür" ve "evde erkeğin sözü geçer" fikrine daha fazla katılmadıkları görülmektedir. Gelir seviyesi arttıkça bu düşünceye katılım oranı düşmektedir. Araştırmanın bir diğer sonucu, ev içi rollerin değiştiğine dair bulgulara rastlanılmasıdır. Erkekler (%74,5) ve kadınlarda (%87,5) ev işinin sadece kadına ait olmadığı ile ilgili yargının (her iki kesimde de yüksek olmakla birlikte) kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Eğitim seviyesi arttıkça bu tutum güçlenmektedir. Araştırmada, kadınların erkeklerle göre meslekte güç ve itibara daha çok önem verdiği; cinsiyet kültüründe hem erkek hem de kadınlar açısından bir değişim başladığı, bu durumun da bireylerin rollerine yansıdığı sonuçları elde edilmiştir (Ersoy, 2009: 219-227). Toprak da (2004) araştırmasında kadına atfedilen geleneksel cinsiyet rollerinden uzaklaşmaya başladığına dair veriler elde etmiştir. Araştırmada bilinenin aksine, toplumda kadınların siyasete girmesiyle ilgili ciddi bir muhalefetin olmadığını, erkeklerin %56'sının karısının ve %69'unun kızının siyasete girmesini olumlu karşıladığı sonucuna ulaşmıştır. Yine bu araştırmada, kadınların %34'ü siyasal parti üyeliği aracılığıyla aktif siyasete girmeyi olumlu karşılamakta, siyasal partilerden adaylık için teklifi gelmesi durumunda, görevin niteliğine göre %39 ile %43 arasında değişen oranlarda teklifi kabul edecekleri sonucu ortaya çıkmıştır (Toprak, 2004: 54). Çarıkçı ve Avşar (2005) kamu kesiminde üst düzey yöneticiler üzerine yapmış oldukları araştırmada, sosyoekonomik statü artsa da özellikle erkeklerde geleneksel cinsiyet rollerinin devam ettiğine dair bulgulara rastlamışlardır. Araştırmada, kadınların çocuk bakımı ve ev işlerine ayırdıkları zamanın erkeklerden 3 kat fazla olduğu, erkek yöneticilerin, evin ekonomik sorumluluğunun erkekler tarafından üstlenilmesi gerektiğini düşündüğü, kadınların hem aile hem iş aşırı rol yükü altında kaldıkları sonucu ortaya çıkmıştır (Çarıkçı ve Avşar, 2005: 72-73).

Cinsiyet-siyasal katılım ilişkisini açıklamada, kadın ve erkek temsilcilerin medyada nasıl ve ne şekilde işlendiğine dair araştırmalar da yapılmıştır. Çağlar'ın 2007 genel seçimleri üzerine yapmış olduğu araştırmada, yerel medyada kadın adaylara %43, erkek adaylara %57 oranında yer verildiği ortaya çıkmıştır. Kadın muhabirlerin kadın adaylara, erkek muhabirlerinde erkek adaylara daha çok yer verdikleri araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulgu olarak karşımıza çıkmıştır. Kadın adayın cinsiyeti ön planda tutulurken, erkek aday cinsiyetinden bağımsız olarak tanıtılmıştır. Medyada, kadınların adaylığı, dikkat çekici ve habere değer bulunmuş, kadınların kişisel özellikleri medeni durumu ve merhamet duygusunun haberlerde daha fazla işlendiği tespit edilmiştir. Kadınların erkeklerle göre resmi bir imaj ve erkeksi bir profil sunmayı tercih ettikleri

gözlemlenmiştir (Çağlar, 2011a: 285, 286, 288, 289, 291). Medyanın siyasal katılımı etkileyen bir faktör olarak bireyleri nasıl yönlendirdiği de çok önemlidir. Şaşman Kaylı (2014) yazılı basında, parlamentoda temsil olunan siyasal partilerin kadın politikalarının temsilini konu alan çalışmada, medyanın cinsiyet rollerine ilişkin gelenekçi söylemi kullandığını, erkekleri güç-iktidar ilişkilerinin hâkim olduğu kamusal alana yönlendirirken; kadınları özel alana yönlendirdiği ve siyasal aktörler olarak kadınlara yer vermediği sonucunu elde etmiştir (Şaşman Kaylı, 2014: 6351). Medyanın siyasal katılımı ve tutumları etkilediği düşünüldüğünde; kadınlara ve erkeklere gelenekçi rollerin sunulması, zaten toplumsal kurum ve süreçlere hâkim olan “kadın işi-erkek işi” ayrımını desteklemekte, kadınların siyaset dışı konumunu pekiştirmektedir. Aktif siyaset içinde bulunan kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmada, katılımcıların büyük çoğunluğu (%90) medyada kadınlara ve kadın sorunlarına yeterince yer verilmediğini, kadın sorunlarının çözümü için medyada kadın siyasetçilere daha çok yer/süre verilmesi gerektiğini (%70) işaret etmişlerdir (Yurdigül, 2013: 48).

Kadınların erkeklere göre daha tutucu oldukları, seçimlerde duygusal davrandıkları ve oy kullandıklarında kocalarına bağımlı oy kullandıklarına dair araştırmalarda mevcuttur. Örneğin, Kışlalı'nın (1976) 1975 seçimleri öncesinde, seçmenler üzerine yapmış olduğu çalışmada, kadınların üçte birinin kocasına bağlı olarak oy kullandığını, fakat erkeklerin hiçbirinin karısına bağlı oy kullanmadığını tespit etmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda kadınların büyük ve güçlü partilere oy verdiği, oy verirken de kadınlarda eski alışkanlık ve parti liderinin kimliği ön planda olurken, erkeklerde parti programının ön planda olduğu ortaya çıkmıştır. Kışlalı bu sonucu kadınların güvence ve kararlılık gereksinmesinden kaynaklı olduğunu iddia etmiştir (Kışlalı, 1976:126-128). Geleneksel toplumlarda kadınların daha muhafazakâr olduğuna dair görüşler de mevcuttur (Lipset, 1964: 231). Bu anlamda, kadınların oy verirken daha çok muhafazakâr partileri tercih ettikleri, fakat eğitim seviyesi arttıkça muhafazakâr partiden uzaklaşıp rasyonel tercihlerle merkez partilere oy verdiklerine dair görüş de bulunmaktadır (Altan, 2011: 322). Kadınların siyasal tercihlerini ve kanaatlerinin oluştururken, televizyondan çok etkilendiklerine dair araştırmalar da mevcuttur (Güz, 1995: 125).

Araştırmalar kadın ve erkeklerin sadece siyasal katılım davranışlarında değil, katılmayı olumlu yönde etkileyebilecek ve doğrudan ilişkisi bulunan faaliyetlerde de davranış farklılık gösterdiği yönündedir. Örneğin, İğci'nin (2008) Isparta ilindeki STK üyeleri üzerinde yapmış olduğu çalışmada, kadın üye sayısının düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmada ayrıca, kadınlarda STK üyeliği öncesinde hiçbir siyasal katılım faaliyeti göstermeyenlerin oranının (%52,3) oldukça yüksek çıkmasına rağmen, erkeklerde bu oran daha düşük (%16, 5) çıkmıştır. STK üyeliği sonrasında bu oranlar hem erkek hem de kadınlarda düşmekle birlikte, kadınlarda daha fazla düşmüş, STK üyeliğinin kadınların siyasal katılımını artırmada olumlu etkisi olmuştur. Bununla birlikte gladyatör faaliyet olarak adlandırılan katılım düzeylerinde kadınların STK üyeliği öncesinde ve sonrasında değişmeyen bir şekilde düşük oranlar olduğu gözlemlenmiştir (İğci, 2008: 50-52). Kadınların düşük siyasal katılımını tespit eden araştırmaların yanında, katılımın nasıl artırılacağı yönünde çalışmalar yapmak ayrı bir önem arz etmektedir. Bu anlamda Şahin tarafından kadın meclis üyeleri üzerinde yapılan bir çalışmada, kadınların yerel düzeyde katılımını artırmanın yolu olarak ilk sırada “kadınların eğitim ve seminerler yoluyla konuyla ilgili olarak bilinçlendirilmesi” yer almıştır. İkinci sırada ise kadınların kendilerine güvenini artırmak ve teşvik etmek yer almıştır (Şahin, 2011: 68).

6. CİNSİYET- SİYASAL KATILIM İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI: SDÜ ÖRNEK OLAYI

6.1. Araştırma Prosedürü: Amaç, Kapsam, Yöntem, Varsayımlar

6.1.1. Amaç ve Kapsam

Çalışmanın temel amacı cinsiyet siyasal katılım düzeyi arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Bu doğrultuda çalışma Isparta il merkezinde bulunan, Süleyman Demirel Üniversitesi'ne bağlı fakülte ve meslek yüksekokullarında 2014 yılı Mayıs ayında yapılmıştır. Çalışma evreninin büyüklüğü 37664 kişidir. Evreni oluşturan katılımcılardan 19498 kişi (% 51) kadın, 18166 kişi (% 49) erkektir. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile evrendeki sınıf, cinsiyet dağılımını gözetecek şekilde (400 Kadın, 400 Erkek) 800 katılımcıya ulaşılmıştır. Anketler yüz yüze doldurulmuştur. 37664 kişiden oluşan evren için $\alpha= 0.05$, (+)(-) 0.05 örnekleme hatası, $p=0.5$ $q=0.5$ için literatürde kabul gören yeterli örneklem büyüklüğü 381 kişidir (Şahin, 2009: 127). Tanımlayıcı istatistik analizleri ile elde edilen örneklem özellikleri kısaca şu şekildedir:

Tablo 1. Katılımcıların Sınıflara Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Birinci Sınıf	227	28,4	28,4	28,4
İkinci Sınıf	274	34,3	34,3	62,6
Üçüncü Sınıf	142	17,8	17,8	80,4
Dördüncü Sınıf ve Üstü	157	19,6	19,6	100,0
Toplam	800	100,0	100,0	

Tablo 2. Katılımcıların Ailelerinin Aylık Geliri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-750 TL	153	19,1	19,1	19,1
751-1500 TL	314	39,3	39,3	58,4
1501-3000 TL	202	25,3	25,3	83,6
3001-4500 TL	92	11,5	11,5	95,1
4501 TL ve Üstü	39	4,9	4,9	100,0
Toplam	800	100,0	100,0	

Ailelerin aylık gelirine göre, ailesinin aylık geliri 0-750 TL olan 153 kişi (% 19,1), 751-1500 TL olan 314 kişi (% 39,3), 1501-3000 TL olan 202 kişi (% 25,3), 3001-4500 TL olan 92 kişi (% 11,5), 4501 TL ve üstü olan 39 kişi (% 4,9) vardır.

6.1.2. Yöntem ve Varsayımlar

Çalışmanın bağımlı değişkeni olan siyasal katılımı ölçmek için katılımcılara: 1-“Seçimlerde aday olmak isterim.”, 2-“Desteklediğim siyasal bir partide aktif bir üye olmak isterim.”, 3-“Siyasal kampanyalara (seçim v.b.) vakit ayırmak isterim.”, 4-“Siyasal bir mitinge katılmak isterim.”, 5-“Siyasal temsilcilerle ilişkilerimi yerel ya da ulusal düzeyde sürdürmek isterim.”, 6-“Parti rozeti taşımak veya arabama (olsa idi) siyasal içerikli bir amblem yapıştırmak isterim.”, 7-“Başkalarını kendi siyasal partime oy vermeleri için ikna etmeye çalışırım.”, 8-“Siyasal içerikli tartışmalara katılmak isterim.”, 9-“Siyasal bir konuda soru sorulduğunda görüşümü açıklarım.”, 10-“Oy veririm.” şeklinde ifadeler yöneltilmiş ve katılımcılardan “kesinlikle katılmıyorum”-“kesinlikle katılıyorum” aralığında beşli likert tipi cevaplar istenmiştir. Söz konusu maddelerin hazırlanmasında; Milbrath (Milbrath, 1965: 18-19); Kenski-Stroud (Kenski ve Stroud, 2006: 179-180); Çam (Çam, 2011: 169-174); Daver (Daver, 1993: 210); Dursun (Dursun, 2012: 237); Kapani (Kapani, 2011: 144-145); Burkhart vd. (Burkhart vd., 1972: 14), Baykal (Baykal, 1970: 33) ve Öztekin’in, (Öztekin, 2003: 259-265) çalışmalarından yararlanılmıştır.

Çalışmanın istatistiksel analiz kısmında SPSS 22 programı kullanılmıştır. Çalışmanın güven aralığı (1- α) olarak $\alpha=0,05$ ve 1-0,05=0,95 değeri temel alınmıştır (Ak, 2010: 67-68). Çalışmada ilk olarak verilerin güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Yapılan güvenilirlik testi sonucunda, ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0,840 olarak bulunmuştur. A değeri, $\alpha=0,80$ ile $\alpha=1$ aralığındadır. Bu noktadan hareketle ölçeğin “yüksek derecede güvenilir” bir ölçek olduğunu kanaatine varılmıştır (Kayış, 2010:405). Daha sonra yapılan faktör analizi sonucunda, yeterli değerleri sağlamadığı (varyansı 0,50'nin altında olduğu) (Kalaycı, 2010: 329) tespit edilen “Seçimlerde aday olmak isterim.”, “Parti rozeti taşımak veya arabama (olsa idi) siyasal içerikli bir amblem yapıştırmak isterim.”, “Başkalarını kendi siyasal partime oy vermeleri için ikna etmeye çalışırım.”, “Siyasal bir konuda soru sorulduğunda görüşümü açıklarım.”, “Oy veririm.” ifadeleri çıkarılmış ve siyasal katılım değişkenini ölçen sorular tek faktör haline getirilmiştir.

Tablo 3. Değişken Matrisi

	Değişken 1
“Siyasal kampanyalara (seçim v.b.) vakit ayırmak isterim.”	,778
“Desteklediğim siyasal bir partide aktif bir üye olmak isterim.”	,718
“Siyasal temsilcilerle ilişkilerimi yerel ya da ulusal düzeyde sürdürmek isterim.”	,680
“Siyasal bir mitinge katılmak isterim.”	,648
“Siyasal içerikli tartışmalara katılmak isterim.”	,534

Faktör analizi, arasında yüksek ilişki olan değişkenleri bir araya getirerek faktör diye tanımlanan genel bir değişken veya değişkenler oluşturur. Faktör analizinde amaç değişken sayısını azaltmak ve değişkenleri sınıflandırmaktır (Kalaycı, 2010: 321).

Bu kapsamda ilk olarak, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ile verilerin anlamlılığı kontrol edilmiş ve Barlett's küresellik testi uygulanmıştır.

Tablo 4. KeiserMeyerOlkin ve Barlett Küresellik Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Anlamlılık Değeri	,868	
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki Kare	1998,149
	Özdeğer	10
	Anlamlılık	,000

Çalışmanın bağımlı değişkeni siyasal katılım için, KMO test değeri 0,868 ($0,868 > 0,50$) ve Barlett küresellik testi (yaklaşık ki-kare değeri: 1998,149), test anlamlılığı $p=0,000$ değerleri ile faktörü oluşturan değişkenler arasında yüksek ilişki olduğu görülmüştür. Bu test değerlerinden veri setinin faktör analizi için uygun olduğu anlaşılmıştır (Kalaycı, 2010: 327-328). Açıklayıcı faktör analizi sonucunda, özdeğer (eigenvalue) istatistiği 1'in üstünde olan faktör sayısı 1 ve açıklanan toplam varyans % 67,146 olarak bulunmuştur (Büyüköztürk, 2012: 125).

Müteakiben Tek Örnek Kolmogorov-Smirnov Testi (Karaatlı, 2010: 13) ile değişkenlerin dağılımına bakılmış ve verilerin normal dağılmadığı görülerek doğrusal olmayan hipotez testlerinin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu sonuçtan hareketle, cinsiyet- siyasal katılım ilişkisi *Mann Whitney U Testi* ile incelenmiş olup (Özdamar, 2003: 62-63) çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlılığı, yönü ve eğilimi ise, Spearman Korelasyon Analizi, Kruskal Wallis (Demirgil, 2010:108) ve Jonckheere Testi (<https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/jonckheere-terpstra-test-using-spss-statistics.php>, 2015) kullanılarak incelenmiştir. *Çalışmada hipotezler H_a (hipotez alternatif) şeklinde ifade edilmiştir. Sıfır hipotezi (H_0) fark olmaması, benzerlik veya eşitlik olması gibi önermeler üzerine kurulan hipotezleri ifade etmektedir. H_a , H_0 şeklinde kurulan hipotezlerin aksine değişkenler arasında bir ilişkinin olduğu kabulünü ifade etmektedir (Özdamar, 2003: 62-63).*

H1a: Kadınların ve erkeklerin siyasal katılımları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H1o: Kadınların ve erkeklerin siyasal katılımları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H2a: Kadınların ailelerinin gelir seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık vardır.

H2o: Kadınların ailelerinin gelir seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık yoktur.

H3a: Erkeklerin ailelerinin gelir seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık vardır.

H3o: Erkeklerin ailelerinin gelir seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık yoktur.

H4a: Kadınların eğitim seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık vardır.

H4o: Kadınların eğitim seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık yoktur.

H5a: Erkeklerin eğitim seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık vardır.

H5o: Erkeklerin eğitim seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık yoktur.

6.2. Araştırma Bulguları

H1a: Kadınların ve erkeklerin siyasal katılımları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 5. Kadınların ve Erkeklerin Siyasal Katılım Düzeylerine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Kadınların ve Erkeklerin Siyasal Katılım Düzeylerine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları	Siyasal Katılım		
		N	Ortalama
	Kadın	400	365,37
	Erkek	400	435,63
	Toplam	800	
Mann Whitney U: 65949,500 Wilcoxon W: 146149,500 Z: -4,300 Asymp. Sig. (2-tailed): ,000			

Mann Whitney U testi kadınların (Ort: 365,37) erkeklere (Ort: 435,63), nazaran siyasal katılım düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. H1a hipotezi kabul edilmiştir.

H2a: Kadınların ailelerinin gelir seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 6. Kadınların Ailelerinin Gelir Seviyeleri ile Siyasal Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Kruskal-Wallis, Jonckheere-Terpstra ve Spearman Korelasyon Analizi Test Sonuçları

Kadınların Ailelerinin Gelir Seviyeleri	Siyasal Katılım		
		N	Ortalama
	0-750 TL	76	185,43
	751-1500 TL	191	192,71
	1501-3000 TL	106	209,56
	3001-4500 TL	20	255,88
	4501 TL ve Üstü	7	281,21
	Toplam	400	
Kruskal Wallis Testi için; Chi-Square: 10,815 df:4 p=,029 <0,05	Jonckheere-Terpstra Testi için; p=,008<0,05	Spearman Korelasyon Analizi için; Sp.Kor.Kat. = ,132 p=,008<0,05	

Kadınların ailelerinin aylık gelirlerine bakıldığında ailelerinin aylık geliri 0-750 TL arası olan 76 kişi (% 19), 751-1500 TL olan 191 kişi (% 47,8), 1501-3000 TL olan 106 kişi (% 26,5), 3001-4500 TL olan 20 kişi (% 5), 4501 TL ve üstü gelire sahip olan 7 kişi (% 1,8) bulunmaktadır.

Kruskal Wallis test sonuçlarına göre kadınların ailelerinin gelir seviyeleri ile siyasal katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis Testi için; p=,029 <0,05). Bu farklılığın pozitif yönlü (Sp.Kor.Kat. = ,132; p=,008<0,05) bir eğilim (Jonckheere-Terpstra Testi için; p=,008<0,05) sergilediği görülmüştür. H2a hipotezi kabul edilmiş; H2o hipotezi reddedilmiştir.

H3a: Erkeklerin ailelerinin gelir seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 7. Erkeklerin Ailelerinin Gelir Seviyeleri ile Siyasal Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis, Jonckheere-Terpstra ve Spearman Korelasyon Analizi Test Sonuçları

	Siyasal Katılım		
		N	Ortalama
Erkeklerin Ailelerinin Gelir Seviyeleri	0-750 TL	77	141,77
	751-1500 TL	123	184,41
	1501-3000 TL	96	228,02
	3001-4500 TL	72	218,40
	4501 TL ve Üstü	32	280,84
	Toplam	400	
	Kruskal Wallis Testi için; Chi-Square: 44,898 df:4 p=,000<0,05	Jonckheere-Terpstra Testi için; p=,000<0,05	Spearman Korelasyon Analizi için; Sp.Kor.K = ,313 p=,000<0,05

Erkeklerin ailelerinin aylık gelirlerine bakıldığında ailelerinin aylık geliri 0-750 TL arası olan 77 kişi (% 19,3), 751-1500 TL olan 123 kişi (% 30,8), 1501-3000 TL olan 96 kişi (% 24), 3001-4500 TL olan 72 kişi (% 18), 4501 TL ve üstü gelire sahip olan 32 kişi (% 8) bulunmaktadır.

Kruskal Wallis test sonuçlarına göre erkeklerin ailelerinin gelir seviyeleri ile siyasal katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis Testi için; p=,000 <0,05). Bu farklılığın pozitif yönlü (Sp.Kor.Kat. =,313; p=,000<0,05) bir eğilim (Jonckheere-Terpstra Testi için; p=,000<0,05) sergilediği görülmüştür. H3a hipotezi kabul edilmiş; H3o hipotezi reddedilmiştir.

H4a: Kadınların eğitim seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 8. Kadınların Eğitim Seviyeleri ile Siyasal Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis, Jonckheere-Terpstra ve Spearman Korelasyon Analizi Test Sonuçları

	Siyasal Katılım		
		N	Ortalama
Kadınların Eğitim Seviyeleri	Birinci Sınıf	113	182,11
	İkinci Sınıf	137	185,96
	Üçüncü Sınıf	69	221,14
	Dördüncü Sınıf	81	233,15
	Toplam	400	
	Kruskal Wallis Testi için; Chi-Square: 13,694 df:3 P=,003 <0,05	Jonckheere-Terpstra Testi için; p=,001<0,05	Spearman Korelasyon Analizi için; Sp.Kor.K = , 171 p=,001<0,05

Kadınların eğitim seviyelerine bakıldığında birinci sınıfa giden 113 kişi (% 28,2), ikinci sınıfa giden 137 kişi (% 34, 3), üçüncü sınıfa giden 69 kişi (% 17,3), dördüncü sınıf ve üstü olan 81 kişi (% 20,3) bulunmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre kadınların eğitim seviyeleri ile siyasal katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis Testi için; p=0,003<0,05). Bu farklılığın pozitif yönlü (Sp.Kor.Kat. = , 171; p=,001<0,05) bir eğilim (Jonckheere-Terpstra Testi için; p=,001<0,05) sergilediği görülmüştür. H4a hipotezi kabul edilmiş; H4o hipotezi reddedilmiştir.

H5a: Erkeklerin eğitim seviyelerine göre siyasal katılım düzeyleri arasında pozitif eğilim izleyen anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 9. Erkeklerin Eğitim Seviyeleri ile Siyasal Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis, Jonckheere-Terpstra ve Spearman Korelasyon Analizi Test Sonuçları

	Siyasal Katılım		
		N	Ortalama
Erkeklerin Eğitim Seviyeleri	Birinci Sınıf	114	179,68
	İkinci Sınıf	137	196,47
	Üçüncü Sınıf	73	209,42
	Dördüncü Sınıf	76	230,43
	Toplam	400	
	Kruskal Wallis Testi için; Chi-Square: 9,400 df:3 p=,024<0,05	Jonckheere-Terpstra Testi için; p=,002<0,05	Spearman Korelasyon Analizi için; Sp.Kor.K = ,151 p=,002<0,05

Erkeklerin eğitim seviyelerine bakıldığında birinci sınıfa giden 114 kişi (% 28,5), ikinci sınıfa giden 137 kişi (% 34, 3), üçüncü sınıfa giden 73 kişi (% 18,3), dördüncü sınıf ve üstü olan 76 kişi (% 19) bulunmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre erkeklerin eğitim seviyeleri ile siyasal katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis Testi için; p=,024<0,05). Bu farklılığın pozitif yönlü (Sp.Kor.Kat. =,151; p=,002<0,05) bir eğilim (Jonckheere-Terpstra Testi için; p=,002<0,05) sergilediği görülmüştür. H5a hipotezi kabul edilmiş; H5o hipotezi reddedilmiştir.

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Siyasal katılım, toplumun isteklerini ve ihtiyaçlarını hükümete iletmenin bir yolu olarak kabul edilmektedir (Nie vd., 1989: 5). Siyasal katılımın birçok yolu ve seçeneği olmakla birlikte, ilk akla gelen, klasik demokrasi anlayışıyla da özdeşleşen oy kullanma eylemi olmaktadır. Vatandaşlar düzenli yapılan seçimler yoluyla kendilerini yönetecek kişileri ve (dolaylı olarak) politikalarını onaylayarak ya da reddederek siyasal katılım göstermektedirler. Fakat modernleşmenin getirdiği yenilikler, teknolojinin gelişmesi gibi bazı faktörler, klasik demokrasi anlayışının ihtiyaçlara cevap vermede yetersiz kalmasına neden olmuş ve “katılımcı demokrasi” kavramını hayatımıza katmıştır. Katılımcı demokrasi anlayışı, istek ve ihtiyaçların hükümete iletilmesi sürecinde vatandaşları figüran olmaktan çıkarıp, sürecin önemli birer aktörü haline getirmiştir. Bugün, iktidarın meşruiyetini pekiştirme aracı olarak siyasal katılım gittikçe önemi artan bir kavram haline gelmiş, gelişmiş demokrasilerde gerek siyasal katılım türlerinin çeşitliği, gerekse halkın katılımını artırmaya yönelik politikalar oluşturmaya ağırlık verilmeğe başlanmıştır.

Siyasal katılımın özellikle meşruiyet açısından önemli bir araç olması, gözleri, katılımı etkileyen faktörlerin neler olduğu konusuna çevirmiş, bu konu hakkında çok sayıda araştırma yapılmasına neden olmuştur. Siyasal katılımı etkileyen birçok faktör bulunmasına rağmen, cinsiyet rollerinin siyasal katılımı en çok etkileyen faktör olarak çıkması (Kalaycıoğlu, 1983: 454) araştırmamızın konusunu bu yöne çevirmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, her insanın eşit ve özgür doğduğu hükmü yer almaktadır. Fakat bu hüküm, toplumda dezavantajlı olan bazı kesimler için adeta yok hükmünde sayılmaktadır. Kadınlar da bu dezavantajlı gurubun bir parçası olarak, gerek eğitim hayatı, gerek çalışma hayatı, gerekse de siyasal yaşamdan dışlanmakta, özel alana hapsedilmeye çalışılmaktadır. Bu durumun birçok nedeni olmakla birlikte en önemli nedeni geleneksel cinsiyet rolleri olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda kadınların eğitim ve çalışma hayatını da doğrudan ilgilendirecek olan politikaların yapım sürecine katılımı ayrıca önem arz etmektedir. Cinsiyetin siyasal katılım üzerindeki etkisini incelemek, özellikle kadınların bu alandaki dezavantajlı konumunu tespit etmeye ve bu konunun geniş kitlelerce anlaşılmasına ışık tutacaktır.

Çalışmada cinsiyet ile siyasal katılım arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Mann Whitney U Testi sonucunda erkeklerin siyasal katılım düzeylerinin (ort: 435,63) kadınlardan (ort: 365,37) yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç Kalaycıoğlu (Kalaycıoğlu, 1983: 454-455), Almond ve Verba (Almond and Verba, 1989: 135), Schlozman, Burns ve Verba (Schlozman vd, 1994: 986), Verba, Burns ve Schlozman (Verba vd, 1997: 1069), Tatar (Tatar, 2003: 342), Duran (Duran, 2005: 16,19), Karp ve Banducci (Karp ve Banducci, 2008: 113-114)'nin bulgularıyla da desteklenmektedir.

Çalışmada kadınların ailelerinin gelir seviyeleri ile siyasal katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis Testi için; $p=,029 <0,05$). Bu farklılığın pozitif yönlü (Sp.Kor.Kat. = ,132; $p=,008 <0,05$) bir eğilim (Jonckheere-Terpstra Testi için; $p=,008 <0,05$) sergilediği görülmüştür. Elde edilen bulguyu destekleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Tekeli yaptığı bir araştırmada, sosyoekonomik statüsü artan kadınların daha çok siyasal katılım gösterdiği sonucuna ulaşmıştır (Tekeli, 1982: 247-250). Tekin'in yapmış olduğu araştırmada, çalışan kadınların siyasal ilgi ve bilgi seviyelerinin ev kadınlarına göre yüksek çıkması, gelir arttıkça siyasal katılımı etkileyen faktörlerde de olumlu yönde değişme olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Duran'ın yapmış olduğu araştırmada kadın ve erkeklerde gelir seviyesi arttıkça siyasal parti üyeliğinin de arttığı görülmüştür (Duran, 2005: 16). Araştırmada erkeklerin ailelerinin gelir seviyeleri ile siyasal katılım düzeyleri arasında da anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis Testi için; $p=,000 <0,05$). Bu farklılığın pozitif yönlü (Sp.Kor.Kat. = ,313; $p=,000 <0,05$) bir eğilim (Jonckheere-Terpstra Testi için; $p=,000 <0,05$) sergilediği görülmüştür. Gelir faktörünün erkek ve kadınların siyasal katılımını ne düzeyde etkilediği incelendiğinde ise, gelirin siyasal katılımı artıran bir faktör olarak, erkeklerde (Sp.Kor.Kat. = ,313; $p=,000 <0,05$) kadınlara (Sp.Kor.Kat. = ,132; $p=,008 <0,05$) göre daha etkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

Çalışmada kadınların eğitim seviyeleri ile siyasal katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis Testi için; $p=0,003 <0,05$). Bu farklılığın pozitif yönlü (Sp.Kor.Kat. = ,171; $p=,001 <0,05$) bir eğilim (Jonckheere-Terpstra Testi için; $p=,001 <0,05$) sergilediği görülmüştür. Yapılan araştırmalar da özellikle oy verme dışındaki siyasal katılım türleri ile eğitim seviyesi arasında doğrudan bir bağ olduğu, eğitim düzeyi arttıkça bu tür siyasal katılım faaliyetlerinde de artış olduğu ve bu duruma paralel olarak siyasal ilginin de arttığı yönündedir (Gümüş, 2006: 64-69). Fanny ve Oluwasanumi çalışmalarında, kadınların eğitim seviyeleri ile seçimlerde oy kullanmaları arasında önemli bir ilişkinin olduğunu bulmuşlardır. Çalışmada, kadınların eğitim seviyeleri arttıkça seçimlerde oy kullanma oranlarının da arttığı gözlemlenmiştir (Fanny ve Oluwasanumi, 2014: 150). KONDA'nın 2011 yılında yapmış olduğu araştırma sonucunda, eğitim arttıkça kadınların daha fazla siyasal katılım göstereceğini savunanların sayısında artış görülmüştür. Yine siyasal konularla ilgili bilgi sahibi olma oranıyla eğitim seviyesi arasında doğrudan bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (KONDA, 2011: 17,19). Afacan, 1999 yılında yaptığı bir çalışmada, kadınların, yaşı, eğitim seviyesi ve gazete okuma sıklığı arttıkça siyasal katılımının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Burada, eğitim seviyesindeki artışın siyasal olayları anlama ve siyasette daha aktif olma çabasını arttırdığı düşünülmektedir (Afacan, 1994: 264-265). Konuya benzer bir çalışmada da Çadır, siyasal hayatta aktif olan kadın kolları üyelerinin diğer kadınlara göre eğitim seviyelerinin ortalamasının üstünde olduğunu belirtmiştir. Burada da eğitim seviyesindeki artış ile siyasal katılım arasında bir ilişkiden söz edilebilir (Çadır, 2011: 91). Tekeli'nin kadın parlamenterler üzerinde yapmış olduğu araştırmada da kadın temsilcilerin erkeklerden daha iyi eğitim görmüş oldukları ortaya çıkmıştır (Tekeli, 1982: 290).

Çalışmada, erkeklerin eğitim seviyeleri ile siyasal katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis Testi için; $p=,024 <0,05$). Bu farklılığın pozitif yönlü (Sp.Kor.Kat. = ,151; $p=,002 <0,05$) bir eğilim (Jonckheere-Terpstra Testi için; $p=,002 <0,05$) sergilediği görülmüştür. Bununla birlikte bu ilişkinin kadınlarda daha yüksek olduğu, dolayısıyla eğitim faktörünün kadınların siyasal katılımını artırmada önemli bir yere sahip olduğu sonucu da elde edilen bir diğer bulgu olarak karşımıza çıkmıştır. Bu sonucun, kadınların düşük siyasal katılım göstermeleri ile eğitim imkânlarından erkeklerden daha az yararlanmaları arasındaki ilişkinin de bir türevi olduğu ifade edilebilir. Hem Türkiye hem de dünya geneli açısından durum irdelendiğinde, kadınların eğitim olanaklarından erkekler kadar yararlanmadığı ülkelerde, siyasal yaşama da daha az katıldıkları gözlemlenmektedir. Kadın, eğitimde yaşadığı sıkıntıların devamı niteliğinde siyasal hayattan da kopuk bir yaşam sürdürmektedir. Sonuç olarak -siyasi mekanizmalarda olamamanın bir getirisi- politika yapım sürecinde kadınların dahlinin daha az olması da yine eğitim, çalışma hayatı gibi alanlarda kadının durumunu iyileştirici adımların atılmamasına neden olmaktadır. Netice itibari ile üniversitede geçen dört yıllık eğitim- öğretim sürecinin hem erkek hem de kadınlar için siyasal katılımı artırıcı rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Çalışmada kadınların ve erkeklerin ilköğrenimlerini tamamladıkları yer ile siyasal katılım düzeyleri arasında bir bağ bulunamamıştır.

Mevzuat açısından erkek ve kadının eşit olarak temsil edilmesinde bir eksiklik olmamasına rağmen, uygulamada erkeklerin bu alana daha hâkim olduğu gözlemlenmektedir. Toplumun neredeyse %50'sini oluşturan kadınlar kendileriyle ilgili politika üretecek mercilerde yer bulamamakta, bu alanı erkeklere teslim etmektedirler. Zira Çağlar'ın da ifade ettiği üzere kadınların sorunları kendilerine yasal hak verilmemesi değil, yasalarca verilen hakların uygulanamamasıdır (Çağlar, 2011b: 61).

3 Kasım 2015 seçimi itibariyle meclisteki %14,73 kadın vekil oranı kritik seviye olarak kabul edilen oranın (%33) çok altında kalmaktadır. Siyasette erkek egemen yapının kırılması ve kadınların kendilerini yabancı hissetmeyeceği bir siyasal yapı kurulabilmesi için ilk etapta kadın temsilci oranının artırılması ve “çok değerlilik” ortamının oluşması gereklidir. Sonraki aşamada ise kadınların kendi sorun ve bakış açılarını siyasete taşıması gerekir (Tan vd., 2000: 209).

Demokratik bir yönetimden bahsedebilmek ve katılımcı demokrasi kültürünün toplumun her kesimine yayılabilmesi için, özellikle kadınların siyasal hayatta daha fazla var olması, bu konuda yasal ve idari tedbirlerin alınması gerekir. Siyasal partilerin de burada öne çıkarak, kadınların parti içinde yükseltilmesinin önünü açacak tedbirler alması, kadın adaylara daha fazla yer vermesi, seçim kampanyalarında kadınlara öncelik tanınması gerekir. Bu konuda araştırma yapacaklara da büyük rol düşmektedir. Zira kadınların erkeklerden daha az katılım gösterdiği bulgusu tespit edildikten sonra, düşük katılımın nedenlerinin ortaya koyulması ve bu nedenlere uygun çözüm önerileri getirilmesi, kadınların da en az erkekler kadar siyasal hayatta var olabilmesine; dolayısıyla cinsiyetin siyasal katılımı kadınlar aleyhine etkileyen bir faktör olmaktan çıkmasına katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Afacan, H. (1994). “Siyasal Katılma ve Cinsiyet Roller: Konya ve Yöresi Örnek Uygulaması”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S (4) Güz, s. 264-265.
- Ak, B. (2010). “Hipotez Testi”, Ş. Kalaycı (Ed.), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, içinde (65-69), Ankara: Asil Yayınları.
- Almond, G. A., Verba, S. (1989). The Civic Culture, California: Sage Publications
- Altan, C. (2011). “Eğitim- Siyasal Eğilim İlişkisi: Mersin Örneği”, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12 (1), s.313-329.
- Aydın, K., Özbek, V. (2004). “Ailenin Seçmen Davranışları Üzerinde Etkisi”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004/2, s.144-167.
- Aydın, M. (2006). Siyasetin Sosyolojisi; Bir Sosyal Kurum Olarak Siyaset, İstanbul: Açılım Kitap
- Barber, B. (1995). Güçlü Demokrasi: Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset, M. Beşikçi (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baykal, D. (1970). Siyasal Katılma Bir Davranış İncelemesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:302, Ankara.
- Burkhart, J. vd. (1972). Strategies for Political Participation, Cambridge: Massachusetts, Winthrop Publishers Inc.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı-İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum, Ankara: Pegem Akademi
- Coffé, H. ve Bolzendahl, C. (2010). "Same Game, Different Rules? Gender Differences in Political Participation." Sex Roles, 62. 5-6, s. 330.
- Çadır, M. (2011). “Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasal Parti Kadın Kollarının Rolü (TBMM’de Gurubu Bulunan Partiler Bağlamında Ankara İli Örneği)”, Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, KSGM, Ankara.
- Çağlar, N. (2011a). “2007 Genel Seçimlerinde Yerel Medyada Kadın Adayın Temsili: Antalya ve Isparta Örneği”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Çağlar, N. (2011b). “Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları”, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 3(4), s. 56-79.
- Çaha, Ö., Toprak, M., Dalmış, İ. (1996). “Siyasal Parti Üyelerinde Siyasal Katılım Düzeyi: Kırıkkale Örneği”, Yeni Türkiye Dergisi, S.9, s. 205-247.
- Çam, E. (2011). Siyaset Bilimine Giriş, İstanbul: Der Yayınevi

- Çarıkcı, İ., Avşar, N. (2005). “Kamu Kesimi Yöneticilerinde Cinsiyet Rolü Algılamalarının Aile Dostu Düzenleme ve Politikalara Etkileri”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (3:1), s. 65-78.
- Çetin, H. (2003). “Siyasetin Evrensel Sorunu: İktidarın Meşruiyeti-Meşruiyetin İktidarı”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 58/3, s. 61-88.
- Çukurçayır, M. A. (2002). *Küreselleşme Sürecinde Yurttaş Yönetim Siyaset*, İkinci Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi
- Dahl, R. (1963). *Modern Political Analysis*, New Jersey: Prentice-Hall.
- Dahl, R. (2010). *Demokrasi Üzerine*, B. Kadioğlu (Çev.), Ankara: Phoenix Yayınları.
- Daver, B. (1993). *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi
- Deniz, Ş. (2007). “Kadın Parlamenterlerin Bakış Açısıyla Türkiye’de Kadınların Siyasal Hayattaki Temsili”, *Balıkesir Üniversitesi Akademik Fener Dergisi*”, S.7, s.2-16, http://www.bjmer.net/Makaleler/295925955_2-16deniz.pdf, (22.04.2015)
- Dinç, M. (2002). “Türkiye’ de Kadınların Siyasal Katılımı ve Katılımı Artırmaya Yönelik Çözüm Önerileri”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Doğan, A., Göker, G. (2010). “Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi: 29 Mart 2009 Elazığ Yerel Seçimleri Örneği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5/2, s. 159-187.
- Duran, H. (2005). “Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı – Kütahya Örneği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.13, s. 131-152.
- Dursun, D. (2012). *Siyaset Bilimi*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Ersoy, E. (2009). “Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği)”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), s. 209-230.
- Fanny. K. R. Oluwasanmi A. (2014). “Women Education and Political Participation in the South West Region of Cameroon: An Empirical Analysis”, *Public Administration Research*; Vol. 3, No. 2.
- Gümüş, B. (2006). “Eğitim Düzeyinin Seçmen Davranışındaki Rolü ve Antalya Örnek Olayı”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Güz, N. (1995). “Siyasal Tercihleri Belirlemede Kitle İletişim Araçlarının Rolü (Mart 1994 Yerel Seçimleri Ankara Örneği)”, *Amme İdaresi Dergisi*, 28 (1), s. 113-128.
- İğci, A. (2008), “Sivil Toplum Kuruluşu Üyeliğinin Siyasal Katılma Davranışı Üzerindeki Etkisi: Isparta Örnek Olayı”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Jörke, D. (2013). “Sivil Toplum Siyasal Patiler ve Katılımcılık”, içinde; *Demokrasi ve Siyasal Katılım*, (Uluslararası Konferans 23-24 Haziran 2012), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, Ed. Nihal Boztekin, Haz. İlker Gökhan Şen, İstanbul.
- Kahraman, L. (2012). “23. Dönem Kadın Milletvekilleri Üzerinden Türk Kadınının Siyasal Alandaki Konumu Üzerine Bir Analiz”, N. Altuntaş (Der.), *Türkiye’de Farklılıklarına Rağmen Kadınlar “Post Feminist Çağda Türkiye’de Farklı Kadın Konumları”*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Kalaycı, Ş. (2010). “Faktör Analizi”, Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, içinde (321-331) , Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları No:10.
- Kalaycıoğlu, E. (1984). *Çağdaş Siyasal Bilim Teori Olgu ve Süreçler*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Kalaycıoğlu, E. (2013). “Siyasal Katılmanın Anatomisi”, *Bilim Akademisi Derneği*, 34-179/148, s.1-6, <http://bilimakademisi.org/siyasal-katilmanin-anatomisi-ersin-kalaycioglu/>, (Erişim Tarihi: 26 Nisan 2014).

- Kapani, M. (2011). *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karaatlı, M. (2010). “Verilerin Düzenlenmesi ve Gösterimi”, Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, içinde (3-47), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karp, J. A., and Susan A. Banducci, S. A. (2008), "When Politics is Not Just a Man's Game: Women's Representation and Political Engagement." *Electoral Studies*, 27.1, s. 105-115.
- Kayış, A. (2010). “Güvenilirlik Analizi”, Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, içinde (403-419), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kışlalı, A. T. (1976). “Siyasal Tutumlarda Kuşak ve Cinsiyet Etkenleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, c.31, S.1, s. 117-130.
- Kuşak ve Cinsiyet Etkenleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 31(1), s.117-130.
- Kışlalı, A. T. (2006). *Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kızıldere, N. (2002). “Kadınların Oy Verme Davranışını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler: Kadın Seçmenler Üzerine Bir Araştırma- Isparta Uygulaması”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kiriş, M. H. (2006). “Kentte ve Kırdaki Siyasal Katılma Biçimleri Üzerine Bir Araştırma” *SDÜ İİBF Dergisi*, C.11, S.1, s. 337-356.
- KONDA Araştırma ve Danışmanlık, (2011). *Siyasette Kadın Temsili Araştırması*.
- Lipset, S. M. (1964). *Siyasi İnsan*, M. Tunçay (Çev.), Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları
- Menteşe, S. (2014). “Siyasette Kadının Yeri ve Önemine İlişkin Bir Araştırma: Tunceli İli Örneği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), s. 83-113.
- Milbrath, L. W. (1965). *Political Participation*, Chicago: Rand McNally & Company.
- Mondak, J. J., Anderson, M. R. (2004). "The Knowledge Gap: A Reexamination of Gender-Based Differences in Political Knowledge." *Journal of Politics*, 66.2, s. 492-512.
- Nie, N. H., Verba, S., Converse, P. E. (1989). *Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı*, İ. Turan- T. Karamustafaoglu (Çev.), Ankara: Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları.
- Ozankaya, Ö. (1971). “Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür”, *Ankara Üniversitesi SBF Yayını*, No: 322, s. 31-40.
- Ozankaya, Ö. (1966). *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Eğilimleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:209.
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özkan, A. (2010). “Türkiye’de Seçmenlerin Oy Verme Davranışının Siyasal İletişim Perspektifinden İncelenmesi”, E. İnan (Ed.), *Seçenlere ve Seçilenlere: Politik Dünya*, içinde (s. 211-228), İstanbul: Referans Yayınları.
- Özkan, A. (2004). *Siyasal İletişim*, İstanbul: Nesil Yayınları.
- Öztekin, A. (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özyurt, C. (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Davranışları: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Balıkesir Örneği”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), s. 289-320.
- Schlozman, K. L., Burns, N., Verba, S. (1994). "Gender and the Pathways to Participation: The Role of Resources." *The Journal of Politics*, 56.04, s. 963-990.
- Şahin, B. (2009), “Metodoloji”, Abdurrahman Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 111-130), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şahin, F. (2011). “Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri”, *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*, KSGM Yayınları, Ankara.

- Şaşman Kaylı, D. (2014). “Türkiye’deki Yazılı Basında Parlamentodaki Siyasi Partilerin Kadın Politikalarının Temsili: 2011 Genel Seçimleri Üzerine Bir İnceleme”, *Journal Of Yasar University*, 9(36), s. 6261-6380.
- Tan, M., Ecevit, Y., Üşür Sancar, S. (2000). *Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset*, İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Taşdelen, M. (2011). *Siyaset Sosyolojisi*, İstanbul: Kocav Yayınları.
- Tatar, T. (2003). “Malatya’ da Siyasi Katılım: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), s. 331-350.
- Tatar, T. (1997). *Siyaset Sosyolojisi*, İstanbul: Turan Yayıncılık.
- Tekeli, Ş. (1982). *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat, Birikim Yayınları*, İstanbul.
- Tekin, N. (2009), “Ev kadınları ve Çalışan Kadınlar Arasında Siyasal Davranış Farklılıkları: Isparta Örnekolay Araştırması”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Tekin, Y. ve Okutan, Ç. (2011). *Türk Siyasal Hayatı*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Toprak, B. (2004). “Siyaset, Üst Yönetim ve İş Yaşamına Katılmayan Kadınlar”, *Görüş*, s. 52-56.
- Turan, İ. (1986). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, İstanbul: Der Yayınları.
- Türkdoğan, O. (1973). “Erzurum Kenti ve Çevre Köylerinde Siyasal Katılma Eğilimleri”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 33(1-4), s. 41-77.
- TÜSİAD, (2001). *Seçim Sistemleri ve Siyasal Partiler Araştırması*, Yayın No. TÜSİAD-T/2001-11/312, İstanbul.
- Verba, S., Burns, N., Schlozman, K. L. (1997). "Knowing and Caring About Politics: Gender and Political Engagement." *The Journal of Politics*, 59.04, s.1051-1072.
- Verba, S., Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*, , New York: Harper and Row.
- Yurdigül, Y. (2013), “Yerel Siyasette Temsil Sorununu Aşma Stratejisi Olarak Kadın Siyasetçilerin Medyayı Kullanma Biçimleri”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), s. 37-52.
- Yücekök, A. N. (1987), *Siyasetin Toplumsal Tabanı (Siyaset Sosyolojisi)*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:565, Ankara.
- Jonckheere Testi (<https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/jonckheere-terpstra-test-using-spss-statistics.php>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2015).